

ПАРЛАМЕНТЫМ ИЯ XXXVIII-рэ ЗЭХЭСЫГЪУ

Юфыгъуабэмэ атегушылагъэх

фонд ибюджет гъэцклагъэ зэрэхуэгъэм, сабий ибэхэм ыкӀи лъыплъэн зимыӀу къэнагъэхэм псэупӀэ ягъэгъотыгъэным, 2014-рэ илъэсым телытэгъэ республикэ бюджетым афэгъэхыгъэ законхэм, Къэралыгъо

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм тыгъуасэ зэхэсыгъоу илагъэм хэлэжыагъэх АР-м и Лышхъэу ТхьакӀушынэ Аслъан, Премьер-министрэу КъумпӀыл Мурат, АР-м и Апшъэрэ суд и Тхьаматэу Трэхъо Аслъан, АР-м и Конституционнэ суд и Тхьаматэу ЛыхъэтыкӀо Аскэр, прокурор шхьалэу Василий Пословскэр, федеральнэ ыкӀи республикэ къулыкӀухэм, ведомствэхэм япачэхэр. Зэхэсыгъор зэрацагъ Парламентым и Тхьаматэу Владимир Нарожнэмрэ ащ игуадзэу Іэщэ Мухьамэдрэ.

Депутатхэр зытегушылэнхуэ аухэсыгъэхэм Юфыгъо 43-рэ хэтыгъ. Апэрэу шытыгъэр УФ-м и Конституция изаконэу УФ-м и Федеральнэ ЗэлукӀэ ФедерацияемкӀэ и Совет фэгъэхыгъэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм ехылагъэр ары. Ащ нэлуасэ фишлыгъэх хэбзэ-ихъухъанымкӀэ, законностымкӀэ ыкӀи чыплэ зыгъэлорышлэжыным и ЮфыгъохэмкӀэ Парламентым и Комитет ипашэу Александр Лобода. Нэужым тегушылагъэх ыкӀи дырагъэштагъ Гъогъо Хъазрэт, Жэдэ Зарет, Зеуш Руслъан ыкӀи Елена Курбановар общественным иллыкӀохуэ судьяхэм яколлегия хэгъэхъэгъэнхэм.

Ащ нэужым «Парламент сыхъатым» къыдыхэлъытагъэу псауныгъэм икӀэухъумэн исистемэ гъэкӀэжыгъэным фэгъэпсыгъэ программэр гъэцклагъэ зэрэхуэгъэм тегушылагъэх. АР-м псауныгъэм икӀэухъумэнкӀэ иминистрэу МэрэтыкӀо Рустем программэм къыдыхэлъытагъэу республикэм шызэшлохыгъэ хуэгъэхэр нахыбэу идоклад къышыхыгъэ-шыгъэх, ау депутатхэр джыри Юфыгъоу шылэхэр ары нахыбэу зыгъэгумэкӀыхуэ къызыкӀэлупчӀагъэхэр. АР-м и Лышхъы ахэм адыригъэштагъ.

— ПоликлиникэхэмкӀэ джыри шылагъэу шылэр макӀэп, кадрэхэр икӀухэрэп, Іэзэгъу уц-

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

хэмкӀэ Юфыгъохэр шылагъэх, диагностическэ гупчэм ишлын мэгужъо, нэмыкӀэу мы системэм джыри мышлагъэу илэр бэ, — къылуагъ ащ, — Ахэр ары непэ анахъ шхьалэу тызытегушылэн ыкӀи Юф зыдэтшӀэн фаехэр, шлагъэу шылэр пстэуми алъэгъу.

Ащ иджэуапэу министрэм къызэрилуагъэмкӀэ, диагностическэ гупчэм игъэпсын ишыкӀэ-гъэ тхылъхэр агъэхъазырых, къыхъашт илъэсым ащ ишлын рагъэжъэнэу мэгугъэх. КадрэхэмкӀэ Юфыгъоу шылэхэм УФ-м псауныгъэм икӀэухъумэнкӀэ и Министерствэ щагъэгъозагъ ыкӀи бюджет ахъщекӀэ апшъэрэ медицинэ еджаплэхэм ащырагъэджэнхуэ чыплэ 81-рэ мыгъэ къафыхагъэкӀыгъ. Джащ фэдиз республикэм апэрэу къыраты.

Джарэуштэу Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым медицинэмкӀэ ифакультет республикэм иахъщекӀэ шырагъэджагъэхуэ мыгъэ нэбгырэ 50-мэ къаухы. Ащ ишлуагъэкӀэ кадрэхэмкӀэ шыкӀагъэу шылэр нахъ макӀэ хуэнэу мэгугъэх. Поликлиникэхэм ягъэцкӀэжыны ыуж зэрихъагъэхэми, ар Мыекъуапэ иполиклиникитумэ зэращырагъэжыагъэми, Іэзэгъу уцхэмкӀи Юфыгъо республикэм зэримылэжыны министрэм щигъэгъозагъэх.

Депутатхэр рахъухъэгъэ законопроект пстэуми атегушылагъэх, закон 11 аштагъ. Ахэр республикэ бюджетыр 2013-рэ илъэсым гъэцклагъэ зэрэхуэгъэм, шлокӀ зимылэ медицинэ страхованиемкӀэ АР-м ичыплэ

Советым — Хасэм идепутат истатус, предпринимательхэм яфитыныгъэхэм якъэухъумэн, зыныбжъ имыкӀухэрэм алъыплъэгъэным изэхэщэн, тильэпкъэгъоу къэзыгъэзэжыгъэхэм Іэпылэгъу ягъэгъотыгъэным фэгъэпсыгъэ къэралыгъо политикэм афэгъэхыгъэ законхэм зэхъоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм яхылагъэх.

Джащ фэдэу зытегушылагъэхэм ащыц УФ-м и Правительствэ ипашэу Дмитрий Медведевым фэгъэзэгъэ Джэпсалъэу АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм ыгъэхъазырыгъэр. Ар кӀэлэегъаджэхэм ялэжыапкӀэ гурытымкӀэ къызэралъытэрэ шыкӀэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

ПсэолякӀэ къызэлъахыгъ

Шведскэ компаниеу «Ферронордик Машины» зыфилорэм гъогъ-псэолъэш ыкӀи хылыгъэ техникэ сервиснэ Гупчэ Адыгеим къыщишыгъ. Ар Теуцожь районым ит къуаджэу Тыгъургъой дэжъ зыщигъэуцугъэр. Тыгъуасэ, мэкъуогъум и 25-м, лъэхъаным диштэу гъэпсыгъэ псэолякӀэр мэфэкӀ зэхэхъэкӀэ къызэлъахыгъ. Ащ хэлэжыагъ АР-м и Лышхъэу ТхьакӀушынэ Аслъан.

РеспубликэмкӀэ мэхъэнэ ин зилэ Гупчэм икӀызылұхын фэгъэхыгъэ зэхэхъэм ар къышыгушылэзэ, проектыр шылэныгъэм шыпхырышыгъэным Юф дэзышлэгъэ пстэуми зэрафэразэр къыхыгъэщыгъ, Адыгеим имызакъоу, Урысыем икӀыблэкӀэ шлуагъэ къэзытышт псэуалэхэм ар зэращыщым къыкӀигъэтхыгъ.

— Республикэм игъэцкӀэкӀо хэбзэ къулыкӀухэм Юфышхоу ашлагъэм ишлуагъэкӀэ инвестиция проектыр гъэцклагъэ хуэгъэ, — къылуагъ АР-м и Лышхъэ. — Ащ фэдэу Адыгеим Юф шызышлэмэ зышлоигъо инвестор пстэури тигуапэу къетэгъэб-

лагъэ, ахэм зи пэрыохуэ афэхуэштэп. Мары аужырэ илъэхсэр пштэхэмэ, республикэм иэкономикэ сомэ миллиарди 100 фэдиз инвестицияеу къыхалъхъагъ, швед компаниеу непэ мы Гупчэр къызэлъузыхыгъэри ахэм зэу ащыц. Мы проектым ишлуагъэкӀэ Юфшлэплэ чыплэхэри, бюджет зэфэшхъафхэм хэбзэлэхуэу къахэхъоштыри нахыбэ хуэгъэх.

ТапэкӀи мы компанием зэгурьлоныгъэ хэлъэу Юф дашлэным зэрэфэхъазырхэр пашэм къылуагъ, Теуцожь район администрацием ипашэу ХъачмамыкӀо Азэмат псэуалэхэм ишлын илахъ мымакӀэу зэрэхилъхъагъэм фэшл

зэрэфэразэхэри мыщ дэжыым къышыхыгъэщыгъ.

Ащ нэужым ежъ компанием иллыкӀохэр къэгъушылагъэх. Проектым къыдилытэрэ пстэуми ягъэцкӀэнкӀэ лъэшэу Іэпылэгъу афэхуэгъэ республикэ пашэхэм «тхъашуегъэлпсэу» къаралуагъ, ежъхэми ягуапэу Адыгеим Юф къызэрэдашлэщтым къыкӀагъэтхыгъ. Лъэхъаным иаужырэ шапхъэхэм адистэрэ Гупчэм республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэ ышлынмкӀэ шлуагъэ къытынэу зэрэгъуэгъэхэрэри къыхагъэщыгъ. Компаниеу «Ферронордик Машины» зыфилорэр «Вольвэм» иофициальнэ дилерэу щыт.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

ЮНЫГЪУ-2014

Гектар миний луахыжыгъах

Бжыхъасэхэм ялухыжыгъо уахътэ къэсыгъ, Юныгъор ежъагъ. Аужырэ мазэр оялэу зэрэщытыгъэм кыхэкълэу, ар тлэклу гужъуагъэ. Арэуштэу щытми, апэу Юныгъор езыгъэжъэгъэ Краснодар краимрэ Ставропольмерэ Адыгэ Республикэри ягъус.

Зэкълэмкн Адыгеим ичыгухэм коцэу гектар мини 100,8-рэ, хъэу гектар мин 79,6-рэ ыкн рапсэу гектар мин 15,4-рэ шапхыгъагъэр.

Псынклэу къэхъурэ хъэ лъэпкъэу апэ луахыжыгъэм лэжыгъэ дэгъу кытыгъ, гектар пэпчъ центнер 55 — 60-м нэсыгъ.

Мы мафэхэм республикэм ирайон пстэуми лэжыгъэр ащау-гъоижы. Мэкъуогъум и 25-м тефэу Джэджэ, Шәуджән ыкн Кошхъэблэ районхэм гектар мини 2-м ехъурэ хъасэхэм хъэр ащылуахыжыгъах, квалэу Мыекъуапэ ыкн Мыекъопэ районым, Адыгэкъалэ ащылуахыжыгъэм ипчъагъэ анахъ макъ.

Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкнэ и Министерствэ ипресс-кыулыкъу кызыэрилорэмкнэ, хъэм гектар тельытэу кытырэр центнер 38,6-рэ мэхъу. Ащ нахыбэ кызыхыжыгъэр Джэджэ (центнер 36,4-рэ), Кошхъэблэ (центнер 40) районхэр ары. Апэ итых Красногвардейскэ районым илэжъаглохэр, мыхэм чыгу гектар пэпчъ хъэ центнер 50-м ехъоу кырагъэты.

Хъэм илухыжыгъэм рагъэжъагъа. Ом изытет елпытыгъэу чыгулэжыгъэр зышхъаысыжхъэу бжыхъасэу къагъэклыгъэр луахыжыгъэным фэхъазырых. Непэ апэ ишыгъэхэр неущ кышчанэнхи альэклышт. Джащ фэдэу хъэ центнер пчъагъэу гектар пэпчъ кырагъэтырэри мэфэ зытлукнэ зэхъоклын ылъэклышт.

Республикэм кышцагъэклыгъэ хъэ гектар пчъагъэм щыщэу луахыжыгъахэр гектар мини 8-м нэсыгъ.

ШЪАУКЪО
Аслъангуащ.

ЗЕКЮНЫР

Шыгуитлуми адэклогъэх

Зеклонимкнэ инструктор купэу квалэу Мыекъуапэ щыпсэхэрэм альпинист цлэрылоу Богатырев Максим япашэу Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм икыушхъэхэм экспедицие ащызэхашэгъагъ. Кналэхэр кыушхъэу лощхъэмафэ ышыгу дэклогъэх, ащ Теклоныгъэм и Быракъ тешыкыгъэр шагъэлагъ.

«Кыушхъэ анахъ лъагэу чышхъашъом тетыбэмэ Теклоныгъэм и Быракъ фэдэ къабзэу тешыкыгъэу быракъхэр зэрращидгъалэрэр апэрэп, — ело М. Богатыревым. — Быракъыр тятэжхъэу Хэгъэгъу зеошхом хэтхэу зэуагъэхэм ацлэкнэ

кыушхъэ шыгум дэтхыыгъ. Заор кло зэхъум СССР-м и Быракъ нэмыщхэм бэрэ лощхъэмафэ ышыгу щыхатхыимэ, ежъ яхэгъэгъу ибыракъ шагъалэу кыхэклыгъ. Ащ фэдэ джы хэти кытышлэжыгъэп. лощхъэмафэ ышхъагъ советскэ цыфмэ кыдаыхыгъэ Теклоныгъэм и Быракъ плыжъ ары сыдигъуи щыбыбэтэщтыр».

лощхъэмафэ шыгуитлу ил, зыр адрэм метрэ 20-кнэ нахъ лъаг. Нахыбэрэмкнэ кыушхъэм икыблэ лъэныкыу цыфхэр зыдэклуаехэрэр. Темыр лъэныкъомкнэ удэклоеныр бэкнэ нахъ кын. Арэу щытми, Мыекъуапэ икыгъэ клэлэ купым темыр лъэныкыу кыыхыгъ. Кыушхъэм идэхагъэ ыумэхыгъэхэу ахэр кьехыжыгъэх. Мыхэм афэдэу лощхъэмафэ ышыгуитлуи анэсыхэу альпинистхэм къахэклырэр макнэ.

М. Богатыревыр зипэщэгъэ клэлэ купым лыгъэ зери-хъагъ, ахэр зэкнэ псаух, къадэхъу-гъэм рэгъушх.

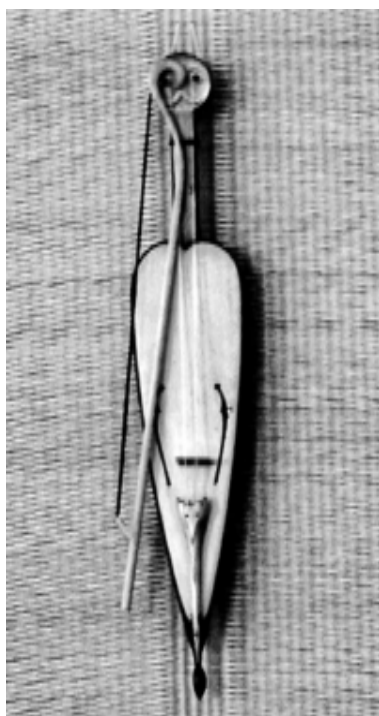
(Тикорр.).

НЭКИМАЗЭМ инэмазшыгъо уахътэхэр

Мафэ-хэр	1435-рэ илъ.	2014-рэ илъ.	Сэбахъ нэмаз Нэкыр зы- рагъажьэрэр	Тыгъэр кызыкыо- кырэр	Щэджэгъо нэмаз	Ечэнд нэмаз	Ахъшам нэмаз хэлэжыгъу	Джац нэмаз
Шэмб.	1	28	3:40	5:34	13:45	17:32	21:16	22:55
Тхь.	2	29	3:40	5:34	13:45	17:32	21:15	22:55
Бл.	3	30	3:41	5:34	13:45	17:32	21:15	22:54
Гъуб.	4	1	3:41	5:35	13:46	17:32	21:14	22:54
Бэр.	5	2	3:41	5:35	13:46	17:32	21:14	22:54
Мэф.	6	3	3:42	5:35	13:46	17:32	21:14	22:53
Бэр.	7	4	3:42	5:36	13:46	17:32	21:14	22:53
Шэмб.	8	5	3:42	5:36	13:46	17:32	21:13	22:53
Тхь.	9	6	3:43	5:36	13:46	17:32	21:13	22:52
Бл.	10	7	3:44	5:37	13:46	17:32	21:13	22:52
Гъуб.	11	8	3:46	5:37	13:46	17:32	21:12	22:51
Бэр.	12	9	3:47	5:38	13:46	17:32	21:11	22:51
Мэф.	13	10	3:49	5:39	13:47	17:32	21:11	22:50
Бэр.	14	11	3:50	5:40	13:47	17:32	21:11	22:50
Шэмб.	15	12	3:51	5:40	13:47	17:32	21:10	22:49
Тхь.	16	13	3:53	5:41	13:47	17:32	21:09	22:49
Бл.	17	14	3:54	5:42	13:47	17:32	21:08	22:49
Гъуб.	18	15	3:55	5:43	13:47	17:31	21:07	22:48
Бэр.	19	16	3:56	5:43	13:47	17:31	21:06	22:48
Мэф.	20	17	3:58	5:44	13:48	17:31	21:05	22:46
Бэр.	21	18	3:59	5:45	13:48	17:31	21:04	22:46
Шэмб.	22	19	4:00	5:46	13:48	17:30	21:03	22:45
Тхь.	23	20	4:02	5:47	13:48	17:30	21:02	22:45
Бл.	24	21	4:03	5:48	13:48	17:30	21:01	22:44
Гъуб.	25	22	4:05	5:49	13:48	17:30	21:00	22:44
Бэр.	26	23	4:06	5:49	13:48	17:29	20:59	22:43
Мэф.	27	24	4:08	5:50	13:48	17:29	20:57	22:43
Бэр.	28	25	4:10	5:51	13:49	17:29	20:56	22:43
Шэмб.	29	26	4:11	5:52	13:49	17:29	20:56	22:42
Тхь.	30	27	4:12	5:53	13:49	17:28	20:55	22:42

Пэшлорыгъэшъэу кызыэралытэрэмкнэ, Нэклимазэр мэкъуогъум и 28-м аублэнэу ары. Ау а мафэр ыпэкнэ лыкнотэни, кызэкнэхъагъэ хъуни ылъэклышт. Зэхъоклыныгъэ ащ фэхъумэ, Диндэлэжъаплэм макъэ кыгъэлушт.

— Мыщ фэдэ зэхыхъэхэр нахыбэ тшынхэ фае, — кылуагъ Замудинэ. — Шыклэпщынэм зэ едэлурэм ащ имэкъа-мэхэр щыгъупшэжыхэрэп, бэмэ арегъэгупшысэ, тарихым зы-фегъэзэжы.

Шыклэпщынэм уедэлумэ...

Бэмышлэу Адыгэ Хасэм ихъаклэщ «Лъэтегъэуцокнэ» зэджэгъэхэ цыф зэхыхъэ шылагъ. Тхыгъэм еджэхэрэм ар сабыим илэтегъэуцоу апэу къашлошлышт, ау зэхыхъэр зыфэгъэхыгъагъэр шыклэпщынэо ныбжыкнэхэу Нэгъэрэкъо Казбекрэ Лышэ Гушъаорэ апэрэу ашыгъэ шыклэпщынэхэр ары. Ахэм шыклэпщынэм ишын кылаеу ыкн кынэу пылпыр кызыэрэзылэклагъэхъэгъэ шыклэр цыф зэхыхъэм икнэщаклоу Гыукнэ Замудин кылотагъ.

Шыпкэ зыфилорэр. Шыклэпщынэм уедэлумэ хъумэ, уахътэр зэрэклорэр къаплэрэп, адыгэ оредыжмэ уяжыузэ, гупшысэм ухелъасэ, пэсэрэ адыгэ хъаклэщым урещэ... «Адыгэм тхъаыклагъоу пэкнэлыгъэр пшлэнэу уфаемэ, шыклэпщынэм едэлумэ, адыгэм ыпсэ зэхапшлэ пшлоигъомэ — къамыл», ало цыфхэм. Арышъ, цыфхэр лъэтегъэуцом кызыэрэклэплагъэхэм

ыкн адыгэ шыклэпщынэм зэредэлугъэхэм мэхъанэ ил. Ахэр зэрэчэфыгъэхэм адыгэ шхын лэшлэхэм кыхагъэхъагъ ыкн къагъэбаигъ.

Къеклолэгъэ пстэумэ агурихыгъ «лъэтегъэуцор». Уегупшысэмэ — тлэклу-шъоклу, ау сыдым ымыуас хъярэу кыпыкыгъэр!

ЮСЫП Заур.

Хъакурынэхъабл.

РСФСР-м изаслуженнэ врачэу, Адыгэ Республикэм инароднэ врачэу Хъагъундэкъо Нурбый Цыклу ыкном идунай зэрихъожыгъэр общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» хэтхэм гухэклышхо ащыхыгъ. Щымылэжыгъым илахылхэм, иныбджэгъухэм тафэтхъаусыхэ, кыныр адэтэлэты.

Адыгэ Республикэм иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» хэтхэр

Мамырныгъэм клэхъопсыхэу Адыгеим къэкълуагъэх

Украинэм икыблэ-кыкыплэ зэо зэпэуцужьэу кытэджагъэм кыхэкыклэ ащ щыпсэхэрэм егъэзыгъэклэ ашъхэ кырахыжьэжыгъ. Украинэр къэзыбгынагъэхэм псэуплэ язытыгъэхэм Адыгеири ащыщ. Апэрэ купым хэт нэбгыри 147-рэ Мыекьопэ районым ит гъэпсэфыплэу «Анастасия» зыфилорэм къащэгъэхэу щэпсэх.

Тхымыклагъо хафи зихэгъэу къэзыбгынагъэхэм ящылэклэ-псэуклэ зэдгъэлъэгумэ тшлю-игъоу тыгуасэ гъэпсэфыплэм теклоплагъ. Ахэм ящынэгъончагъэ къэзыгъэгъунэрэ кыулыкыушэхэм тызыщыщыр зятэлор ары нылэп тызыдагъэхьагъэр.

Топ о макъэм ыгъэщынэгъэ цыфхэу, мамырныгъэм клэхъоп-

хэрэр амышлэу къэкълуагъэхэми, кызырапэгъокыгъэхэмклэ, псэуклэ амалэу ахэм арагъэгъотыгъэмклэ лъэшэу зэрэразэхэр. Унагъо лэпчэ унэ шъхьафхэр аратыгъэх, амалэу щылэмклэ ящылэгъэщтхэр ахэм арагъэгъоты.

— Гуманитар лэпылэгъоу кытфатлупщырэм ишлуагъэклэ

луатэ АР-м лощлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министерствэ ипашэ иапэрэ гуадзэу Татьяна Самохином. — Ахэр дэгъоу агъашхэ, ялахылхэу къэнагъэхэм адэгущылэнхэ амал ялэным пае симкартэхэр аратыгъэх, Интернет зэпхыныгъэ зэралэщтыми ыужтит. Джащ фэдэу чыплэ кыинифэгъэ цыфхэм ящылэгъэр ягъэгъотыгъэнымклэ, ахэм ялофыгъохэр зэхэфыгъэнхэмклэ министрствэхэм, кыулыкыу зэфэшъхьафхэм ыкыи ведомствэхэм ялыкылохэр мыщ къэклох, гумэклыгъоу ялэхэм защагъэгъуазэ, охтэ благъэм зэрэзэшлуахыщтым пылтых.

Апэрэ мафэм кышцегъэжыгъэу цыфхэм лощлэплэ языгъэгъотырэ Гупчэу Мыекьопэ районым щылэм гъэпсэфыплэм лощцешлэ. Ащ ипашэ тызэрэцигъэгъозагъэмклэ, непэрэ мафэм ехъулэу ахэм нэбгырэ 65-рэ къаюплагъ. Ахэм ащыщэу 43-р бзылфыгъ, 22-р хуулыфыгъ. Гупчэм илофышлэхэр лощлэплэ

ыкыи псэуплэ къаызытын зылъэ-кышцхэм залуагъаклэ, непэрэ мафэм ехъулэу пэщитлүмэ зэзэгъыныгъэ адашыгъах. Кыдалытэрэ лъэныкыохэм ащыщ лощ зышашлэщтым зыщыпсэуцхэ унэри къащаратынэу. Ащ фэдэ амал къаызытын зылъэкышцт организацииу Адыгеим итыр бэп, ау нэмыкы шъолырыхэм агъэ-кылонхэ альэкышцт.

Гумэклыгъоу зыхафэхэрэм ащыщ ящылэгъэ тхылъхэр икыу фэдиэу зэрэмылэхэр. Ащкыи кощын лощхэмклэ Федеральнэ кыулыкыу Адыгэ Республикэм-клэ и Къутамэ лощыгъохэр зэхехфы.

Джащ фэдэу кыныбэ зы-клэхэкыгъэ цыфхэм ящылэгъэ медицинэ-социальнэ фэло-фашлэхэр агъэцаклэх. Психологхэм лощ адашлэ, кыныгъо ифэгъэ цыфхэм гушылэгъу афэхъух, агу кыалэты, гушылэ фабэхэр аралох. Ялахылхэу Украинэм кынагъэхэр зэрэхъухэрэр ары ахэр анахъэу зыгъэгумэклыхэрэр.

Оксана Васильевам илээс 34-рэ ыныбжэ. Ащ ихэгъэу кызыэрибгынагъэри, Адыгеим кызыэрэклауагъэри хъатэу кышлэжырэп. Ягъунэгъу кыалэм кыдаохэ, самолетхэр къашъхьарыббэхэзэ, кыоыхыгъэ зэхъум штагъэ. Гузэжыгъуклэ итхылъхэр кыштэхы, исабыйхэр игъусэхэу лэпылэгъу лъыхъунэу фежыагъ. Ишъхьэгъусэ Украинэм кынагъ. Хьал-балыкыыр зауыкыгъэ ыгъэзэжынынэу фай, илахылхэм, игупсэхэм ыгу афэузы.

лощыр нахышлэу хъуным щымыгуыгъыжыгъэхэм ащыщ Оксана Лопинар. Ащ икыл, иныс ыкыи икыорэлъф цыкылхэр игъусэх.

— Тисабый цыкылхэр хьал-балыкыым хэтымыгъэплэнхэм пае тыккыдэкыгъ. Сикылэ нахыкылэу кыдэнагъэм сыгу фэузы, ари кыэкложынынэу сыфай. Неуш хъуштыр тшлэрэп. Адыгеим кызыэрэщитпэгъокыгъэхэр тигуапэ хъугъэ, яхьакъ кыанэрэп. Тищыклагъэр тагъэгъоты, дэгъоу тагъашхэ. Сабыйхэм кыагурылорэп ныла непэ кыныгъоу тызыхэтыр, ахэм агу кыэкыгъэ лэшы-лүшлүхэри, джэгуалъэхэри кытатых, лъэшэу тафэраз. лощлэплэ дгъотэу, тызыщыпсэун тилэмэ, Адыгеим тыкыинэнэу тыфай, — ело ащ.

Украинэм кыкыгъэхэм сабый 50 ягъус. Ахэм лощ адашлэщт, мызэщынхэм, яухьтэ гъэшлэгъонэу зэрагъэклоштым ыуж итыл. Гумэклэу ялэр атырагъэушц.

Украинэр егъэзыгъэклэ къэзыбгынагъэхэм апае гуманитар лэпылэгъоу къащэрэр зэпыурэп. Непэ ахэр гумэклыгъоу зыхэфагъэхэр республикэм исхэм адалэты.

ПІАТІКЬО Анет.

Сурэтхэр лэшынынэ Аспъан тырихыгъэх.

КЪОДЖЭ ЩЫАКІЭМРЭ КЪИНЫГЪОХЭМРЭ

Краснодар краимрэ Адыгэ Республикэмрэ ягъунапкъэхэр зыгъэнэфэрэ псыхъошхоу Пшы-зэ илээсыбэ хъугъэу «ипшъэ-рылхэр» егъэцаклэх. Къушъхьэхэм къащегъэрэ псэу ащ кыхэлъэдэжыхэрэр хым рещаллэх, хетлупшыбэх. Хьалэлэу цыфхэм афэлажъэ, шлуагъэ къехьы, ау иягъэ къаклоуи мэху. Ипсыорхэр кыдэхуэу, нэпкъхэр, тамбэхэр зэцигъа-кыохэу, цыфхэм гумэклыгъо пчыагъэрэ къафихъэу кыхэкыгъ.

Мы аужырэ илээси 15 — 20-м нэпкъхэр гоух, псым ехьых, тамбэхэр зэцэкъох. Тамбэ шъхьашъохэр мээ гъэкыгъэм фэдэх, зэхэкыхьагъэх, лъэсэуи машинэкли уарыклоныр кыин. Псыхъом клэрыс чылагъо-хэм ащыпсэхэрэр Пшызэ кы-зыдихьын ыльэкышцт тхымыкла-гъохэм нахыбэрэ ягупшысэнхэ фаеу мэхъух.

Илээс 30 фэдиэклэ узэклэлэ-бэжмэ, Пшызэ къаргъоштыгъ, хахъэщтыгъэх, рыгыклэщтыгъэх, ешъоштыгъэх. Ичылплэ дахэхэм гъэмэфэ лъэхъаным цыфмэ за-щагъэпсэфыштыгъ. Инэпкъхэ-ри икылэхэри кыэбзагъэх, гулэ-тыплагъэх. Псыр кызыщыдэкыи ыльэкышцт чыплэхэр агъэпы-тэщтыгъэх, тамбэхэм кыэрэ-гулхэр ялагъэх, япшъэрылхэр зерифэшъуашэу агъэцаклэ-щтыгъэх.

Нэпкъхэри, клэйхэри, там-бэхэри ыгъэкы хъугъэх, псым ухэхъанкыи цынагъо, шлоибэ кызыдехьы. Нэпкъхэр, екло-

лэплэхэр хэкылтэкыуплэ хъугъэх. Станицэу Елизаветинскэм шлоуи цызэлуклэрэр километрэ пчыа-гъэу елээсы.

Псыхъом зыкълэты

Чъэрэ псыхъо пстэуми зэ-ряшэнэу, Пшызэ ошлэ-дэмышлэу кыдэкылаеу, нэпкъхэм афэмы-лыгъыжынынэ нэсэу зыкыилтэу кыхэкыи. Мы лъэхъаныр джащ ехыщыр. Тэхьутэмыкыое райо-ным ит псэуплэ 10 Пшызэ клэрыс: Прикубанскэр, Козэт, Поселкаклэр, Яблоновскэр, Перекатнэр, Бжыхъэкъоужыр, Хомуты, Афыпсып, Хьащтыку, Псэйттыку.

Ахэр унэгъо 12341-рэ мэхъух,

Пшызэ изытет тегъэгумэклы

Псэйттыку джы ичылплэ зы-щысыр илээси 150-рэ мэху. Пшызэ уцугъуиплэ кыкылауагъ. Ары кыэс кыпэгъунэгъу кыу-джэхэм псыхъом шъобжхэр кыарихыгъэх. Мы уахътэми Пшызэ ищынагъо къоджитлүмэ къашъхьащыт.

Чыох псэуплэхэр

Пшызэ исэмэгубгъоу Ады-геим ичылэ зыдэщыс чыплэхэр чыохых, псыхъом инэпкъхэр нахъ лъхъанчэх. Гушылэм пае, Псэйттыку кыпэчлынатлэу Пшы-зэ иджабгъуклэ поселкэу Бе-лозернэр щыс. Километрлэу фэдиэклэ ар псыхъом пэчыж, чыплэу зыдэщысыри нахъ лъаг. Арэу щытми, мы лэгъо-блэгъу-хэм Пшызэ инэпкъхэр шагъэ-пытэх, зыщыщылэгъэ чыплэ-хэм мыжъуаклэ аратакыо, чыг-хэр ашагъэтысых. Ахэм афэдэ лощлэн гори тирайон ыльэны-кыоклэ щылэ нэпкъхэм ашагъэ-цаклэрэп. Шыпкъэ, къоджэдэс-хэм хэкыплэшлүхэр зэрамыгъэ-федэхэрэр зеклоклэ тэрэзэу пльытэн пльэкышцтэп.

Псым изытет лэшыхъэтетхэр ренэу лыпллэхэу ало. Ары шъхьае, псыр ошлэ-дэмышлэу кызыдэкыи, пфэшлэжыи

зэрэщымылэр цыфхэм бэшагъэ заушэтыгъэр. Джащ фэдэ хъу-гъагъэ 1966-рэ илээсым. Мэкъу-огъум и 19-м пчэдыжыым Пшы-зэ тамбэр кыулитхъуи Хьащты-курэ Псэйттыкурэ къаклэогагъ. Сыд шлуагъэ кыхыгъэ псыхъом изытет зэрэплэпщыгъэхэм? Пкыэнчъэу «кыин» зэрагъэлъэ-гъужыгъ.

Псы кыиугъэм цыфхэм зэ-рарышхо аригъэшлыгъагъ. Анахъ зыщыщынагъохэм ащыщ Афып-сыпэ. Темыр лъэныкыомклэ Пшызэ кыуаджэм кыеуцоллагъ. Афыпс Пшызэ зыщыхэлъэдэ-жырэм дэжэ нэпкъ илэжъэп, тамбэр унэгъо хатэм пхырыклэу ашыгъ.

Джащ фэдэх поселкэу Ку-баньстроири, кыутырэу Хомуты. Псэуплиттыри Пшызэрэ Шап-сыгъэ псыубытыплэмрэ аклэры-сых. Пстэуми алау псыр кы-зыклэон ыльэкышцтыр Посел-каклэр ары. Ар тамбэм ыкыи-клэ Пшызэ клэрыс.

Сыдэу щытми, зыцлэ къесло-гъэ псэуплэхэм мы лъэхъаным гумэклыгъохэр ялэх. Гъэнэфагъэ иплалэм амышлэзэ зэтырагъэ-уцогъэ лощлэнхэр охтэ клэ-кыклэ зэрамыгъэцэкыжышцт-хэр. Ащ пае анахъ щынэгъо чыплэхэм зыгорэ ялэсыгъэн зэрэфаер гурылогъуаеп. Тхы-мыклагъор къэхъуфэклэ емы-жэхэу, непэ пшлэн пльэкышцт-хэр зифэшъошэ лощышлэхэм зэшлуахынхэм цыфхэр ежэх.

ХЪУШЦТ Щэбан.

Сурэтыр Пшызэ инэпкъ кы-щытырахыгъ.

Дунаишхор — шъхъаныгъупчъ

Мэкъуогъум и 17-м, 2014-рэ илъэсым республикэ къэгъэлъэгъуаплэм АР-м изаслуженнэ сурэтышлэу, Хэгъэгъу зоошхом хэтэгъу Владимир Мехед (1924 — 1998-рэ илъэсхэр) ишлэжъ къэгъэлъэгъонэу, лэпэлэсэр къызыхъуэгъэр илъэс 90-рэ зэрэхъуэгъэм фэгъэхыгъэр къыщызэ-луахыгъ. Сурэтышл гъэшлэгъоним итворчествэ икъуиклэ ащ къыплэгъэлэсы.

Михаил ыкью Владимир Мехед гъэтхалэм и 23-м, 1924-рэ илъэсым Мыекьюапэ къыщыхъу. Ятэ цокъашлэщтыгъ, янэ бысымгощагъ, сабыищ аплугъ, алэжыгъ. Владимир цыкльгъэ ыгу рихъыгъэ пкъыгъохэм гүлэз сурэт атыришлыкы зэхум. Уахътэр къиныгъ, щылэгъэшхо щылэп, тхъэпэ къопэ такъыр зигъотыклэ дунаир идунаеу сурэт ышлэщтыгъ. Клэлэцыкльгъ сурэтышлэшхо хъун гухэлъ зешлым, ащ клэхъопсэу, илэгъухэм ренэу зэлъашлэрэ лэпэлэсэ зэрэхъуэщтыр арилощтыгъ, ад-рэхэм ар ашлэщхъныгъ.

Ау хэти зэрэшломышлэгъэу щылэныгъэм зыккъызэпыригъэ-загъ, гугъэ къабзэхэр заом зэпичыгъэх. 1942-рэ илъэсым Владимир Мехед къеджэхэи Дзэ Плъыжым клягъэ ыкли кавалерийскэ полкым икурсант хъугъэ. Зэо илъэсхэм дзэкълэл клэлэклэм къин-ушэтыплэ маклэп ыщэчынэу хъугъэр, 1947-рэ илъэсым Мехед заом къы-хэкължыи, Адыгэ хэкум къэ-кложыгъ.

Зэо ужым цыкль-цыкльуу щы-

лэныгъэр зэтеуцожыщтыгъ, Владимир пчыхъэ еджаплэм щеджэщтыгъ, лофи ышлэщтыгъ. Илъэс 28-рэ ыныбжыгъ Красно-дар дэт художественнэ училищым зычлэхъэм, ау сурэт-шыныр ылэ къыригъэхъаным зэрэфаемклэ шлошл пытэ илагъ. Ащ дэжым унагъуи илагъ. Ишъхъэгъусэрэ ипшъашъэрэ еджэнэу зыдэклогъэ Красно-дар бэ тыримыгъашлэу ышэ-жыгъэх. Еджэным нэмыклэу, лофи ышлэщтыгъ, охътэ лые зыщигъотырэм шъузымрэ пшъэ-шъэжыемрэ къалэм дищыхэ-ти, зыккъаригъэплыхъэщтыгъ, ежыри гъэпсэфыгъо ифэщтыгъ. Владимир чылопсым идэхэагъэ, зэтеуцожыгъэ щылаклэм ирэхъат агъэгъушлэщтыгъ, цыкль-цыкльуу сурэтхэр ышлэщтыгъ, ащ гухахъо хигъуатэщтыгъ. Ишлоигъоныгъэ инэу сурэтышл дэгъу хъумэ зэрэшлоигъом клочлэ мыухыжъ къыхилхъэщтыгъ.

1957-рэ илъэсым еджэныр къыухи В. Мехед Мыекьюапэ къыгъээзжыгъ, Адыгэ худо-жественнэ мастерскойхэм лофшлэныр ащыригъэжыагъ ыкли щэлэфэ лутыгъ.

Хэкум къызегъээзжым, хэп-шыклэу Мехед итворчествэ зыккъыштагъ. 1957-рэ илъэс дэдэм къыщыклэдзагъэу чыплэ, шъолпыр, урысые ыкли дунэе къэгъэлъэгъонхэм ахэлэжыэ. Сурэтшынымклэ клочлэ ушъэгъэ ин зэрэзэлугъэклагъэр къэна-фэ. 1971-рэ илъэсым икартинэу «Весна» (1966) зыфилоэрэ художественнэ энциклопедие

клэклэу «Искусство стран и народов мира» зыфилоэрэм да-гъэхъагъ, илофшлэгъухэм ышлэ-рэм осэшхо къыфашлы. Вла-димир Мехед нахъ цлэрыло мэхъу, хэгъэгъу къэгъэлъэгъон-хэми арагъэблагъэ, ахэлэжыэ. Дунэе къэгъэлъэгъонэу Италием (къ. Треворна) илофшлэгъитлы «Высокогорное озеро» ыкли «Адыгский натюрморт» зыфило-хэрэр къащигъэлъэгъуагъ, ятлонэрэ лофшлагъэр мы чыплэм икълэлэ музей пае къелъэлухи щачэфыгъ.

Сурэтышлэу Владимир Мехед иныбджэгъухэм, илофшлэ-гъухэм къызэралотэжыерэмклэ, лофшлэко мыпшыжыщтыгъ, лыхъо къодан лъэгъупхъэу, илэлагъэхэри ежъ фэдэу гомэ-ламэхэу, иныхэу, сурэтышхо пчъагъэхэр къылэклэклэгъэх. Чэчи, мафи илагъэп, уцуи, тлысы ышлэщтыгъэп, джарэу исэнэ-хъат щыщ шъыпкъагъ, зыфе-жъэрэр дэгъоу къыдэхъуштыгъ. Ау творчествэм хэт зыхъуклэ зэкълэушъэфэгъагъ, хэти зери-гъэбгъуклощтыгъэп, гуцылэгъу, егупшысэгъу, уцогъу ышлэщты-

гъэп сурэтыр ешлыфэ, еухыфэклэ, игупшысэ ышлэ-хъэ хэти фырихыщтыгъэп.

Джашыгъум творческэ цыфышхор зэрэфаеу Ду-наишхом ишъхъаныгъуп-чъэ лутыгъ.

Икълэлэжыеу Мые-кьюапэ бэрэ сурэт ышлы-щтыгъ. Кымафэр зери-класэр мыгъуащэу, ос-фыхъ шлэтым, рэхъат гүклэгъум агъэразэу, игуа-пэу къэлэмыр ыгъэлоры-шлэщтыгъ: «Мыекьюапэ» (сурэтым) къалэм ичлы-плэжъ, пытаплэр зыдэщы-тыгъэр шыгъэунэфыгъ; чылыэ унэзэпэлут сатыр-хэм завод-фабрикхэм ашъхъэхэр къахэщы; ос

куу фыхъ пхъапхъэм чыр зэ-лэепклэ; чыгъхэр лэпцлэнэ-лэпцлэнэх. «Кымафэ пчыхъ» зыфилоэрэ сурэтыри Мыекьюапэ тешлыкыгъ, иурам занклэхэм, унэхэм къаридзырэ нэфыпсыр зэфэдэклэ ащызэлуклэзэ, лъэс-гъогухэр, чыгъ сатырхэр къызэ-пагъэнэфых, «Окно» («Шъхъан-гъупчъ») зыфилоэрэ сурэтышхори лэпэлэсэм игупшысэ инхэр къыфэзгъэпсынклэрэ творческэ гухахъор къезыгъэблэу гъэп-сыгъэ. «Уборка урожая» — лэжыгъэ-гъэбжыу лухыжыгъом итхъагъуи, икын гуапи щы-зэхэошлэ мы лофшлэгъэшхоми.

Мехед исурэтхэм дэпкъны-кьор зымыубытыр ахэлъэп, ахэр щылэныгъэ жъот зэпы-мыур лэпэлэсэгъэ хэлъэу зы-щыгъэунэфыгъэх. «Память гор» («Къушхъэхэм яшлэжъ»), «Апэ-рэ ос» («Первый снег»), «Пос-ле дождя» («Ощч ужым»), «Река Белая» («Псыхъоу Шъхъагуащ») чылопсым бэ-дзэтамыгъэу цыф цыкльур хэ-тэу ащэтэлъэгъу, сурэтышым ащклэ клэгъэтхъы Дунаишхом хэпчынэу шымытэу, ащ ипсэ-

къопэ цыкльоу цыфыр зэрэ-щытыр.

«Къушхъэхъыхэр» («Старые горы»), «Пчыхъэшхъапэ» («Су-мерки»), «Осыр мэкъу» («Таёт снег»), «Губгъо пщыплэр» («На полевом стане») зыфилохэрэр щылэныгъэм хэлъ шъыпкъагъэм игъунджэх, лофшлэгъэ лъэгъуп-хъэх. Зоошхор зынэ клэклэгъэ сурэтышым, мы темэр ыгу къы-зерилоу къыгъэлъэгъуагъ: «Эхо войны», «Перевал» зыфилохэрэр ухэтми узыфэзыщэх, узгъэгуп-шысэх, лэпэлэсэгъэ иныр су-рэтхэм къахэщы. «Салют в Москве», «Москва», ахэм анэ-мыкълхэми мамырныгъэм илъэ-плагъэ ащыклэгъэтхыгъ.

Илъэс 73-у къыгъэшлагъэм щыщэу илъэс 40-р Владимир Мехед иклэсэ сурэтшыным фыгъэшшоагъ, лофым фэшъып-къагъ, лэпэлэсэгъ, гупшысэкълэ емызэщыжыгъ, гукъэбзагъ, гушъэбагъ. Исурэтшыгъэ пэпчъ ыгу ифабэ, ыпсэ илэшлэ ащы-зэхэошлэ. Иаужырэ лофшлагъэу «Къушхъэ хыккъум» зыфилоэрэм гуфалпъэу зыфэбгъазэмэ, къушхъэ сыджхэм азыфагу дэт псыккъэргъо, псы шхъонтлэ дэ-дэр, мамыр огу лъэкълыхагъэр къызэрыщырэ гъунджэу къып-шлэшы. Сурэтышлым икълэлэ-мыпэ игупшысэ орхэр зафэу зэригъэунэфыгъэхэр умыгъэ-шлэгъон плэкълырэп. Ары. Цыф лэпэлэсэу Владимир Мехед Дунаишхом ибысымыгъ, зэчый гъэшлэгъонклэ Тхъэр къызэтэ-гъагъ. Нэшхъэй ушъэфыгъэр зыхэгощэгъэ исурэт шлагъохэр нэпэепл инхэу цыфхэм, ихэ-гъэгъу къафигъэнагъэх. Ллым ишлушлагъэ епэсыгъэ уасэ ра-тыгъ, ишлэжъ агъэлъаплэ.

**МАМЫРЫКЪО
Нуриет.**

В. Мехед исурэтхэм ащыщ-хэр.

Айщэт илъагъу

Рассказ

Шапсыгъэ чылэ цыкльоу Тхъамафэ укъызыдэкълэ, псэуплэу Тыгъэкъуае урынэсы-нэу, ащ ыужылоклэ анахъ къо-джэ инитлоу Тэхъушхотамэрэ Хъаджыкътотамэрэ псыхъоу Псышъо пэлусыгъэхэм уары-дэхъанэу хы Шлуцлэ лушъом Урыс-Кавказ заом илэхъан илагъэр зы лъэгъо закъу. Тхъа-мафэ укъэсыным пае чылэ цыкльоу Гъуае укыклын фэ-ягъэ. Ежъ Гъуае е лъэсэу укъэклиалэщтыгъ, е къуашъоклэ псым утетэу укыкълэрыхъ-щтыгъ.

Зэо-банэр чылэхэм нахъ къапэблагъэ къэхъуштыгъ. На-хъыжъхэр зэхэхъанхъш зэрэзе-клошхэм еусэнхэу тыраубы-тагъ. Илъэситлу фэдиз хъугъэу чылэм къыдэхъагъэу дэс клэлэ

чанэу Айтэчи цыф зэлуклэм къырагъэблэгъагъ. Айтэч за-хэсым къыщегъэжыагъэу цыф-хэм ишлуагъэ арымыгъэкълэ-гъэмэ, зы нэбгыри зэрар фэ-хъугъэп. Жыбыгъэ (Джубгэ) пэ-мычыжъэу шысыгъэ чылэ цы-кльуу щыщыгъэу, пачыхъадзэр къызатэбанэм ар зэрэщытэу тырагъэстыкълэгъэу, лахъыл-благъэу илэхэр зэкълэ къауклы-гъэхэу, ышхъэ къырихыжъэ-жыи тэ тильэныкълэ зыкыи-гъэзэнэу хъугъэу чылэм дэс-хэм къафилотэгъагъ.

Айтэч зэрэныбжыклэм емы-лбытыгъэу акылышлуагъ ыкли

лэпэлэсэгъ. Щабзэми шхочыми афэлэзагъ, щэрыуагъ, зытыри-гъэпсыхъэрэр хиутагоштыгъ. Шэсэу ежъэмэ, къэзгъэуцун къэхъугъагъэп, къамэри сэш-хори изэфэдагъэх ыкли фэкъу-лаеу ыгъэлорышлэщтыгъэх. Чылэм щыпсэурэ нахъыжъхэр зызэхэхъэхэкълэ, зэусэжыынхэм ыпэу тхъаматэ хадзэу яхэб-загъ. Зыныбжэ илъэс 60 хъу-гъэу чылэм дэс хъульфыгъэ пстэуми чэзыу-чэзыоу зэфэс-хэр зэрагъаклоштыгъэх. Аужырэ зэлуклэгъур зышъхъац тхъогъэ лылы лъагъэу Лъэпсэф зэрищэ-щтыгъ.

— Айтэч, урысхэм тичылэ-хэр зэрятымыгъэпхъонэу, тэри ежъхэм тызэратэклонэу сыд фэдэ чыплэр ара тыща-пэгъоклымэ нахъышлур? — ылуи, ащ клалэм зыкыфигъэзагъ. Упчлэм ежэщтыгъэм фэдэу, бэрэ шымытэу Айтэч Лъэпсэф имызакъоу, зэрэкупэу къарило-жыгъ:

— Тыгъэкъуаерэ Тхъамафэрэ яклэплэрэ лъэс гъогум нахъышлу тымыгъотынклэ сэгугъэ.

— Тэри къыбдетэгъаштэ! А лъагъом джаурхэм тащыпэу-цужышты. Ащ къыблэтымыгъэ-кълыхэмклэ лофхэр зэрэзэхэ-щэгъэнхэ фаер о упшъэ къе-

тэлъхъэ,— ицыхъэ телъэу ыкли зэрэщыгугъырэр къыхэщэу Лъэпсэф Айтэч риложыгъ.

А мэфэ шъыпкъэм Айтэч къушхъэтхым итемыр ыкли икълэблэ лъэныкълэхэр къызэ-пипллыхъагъэх. Кыблэмклэ гъэзэгъэбгъум мыжъошхохэр бэу телыгъэх, ахэм акъогъу зы-щыбгъэбыллынклэ дэгъугъэ, пным инэплъэгъу уимытэу ор къыдэлъэлэхын плэкълыштыгъ.

Айтэч зэрегупшысагъэмклэ, мэфитлу горэм пыир мы чыплэм къыблэмыгъэкълэу щызэтыра-лажэмэ, къаделэщт цыфхэм къяджэнхэу игъо ифэщтых. Акълуагъэу къызэрэхэхъуагъэр амышлэу, пыйхэр къатегушлу-хъанхъш, къырафыжъэщтых. Ежъхэр къызэокълэхэзэ зэкълэ-клоштых, етланэ оныр зэпагъэ-унышъ, мэзым зышагъэбы-ллышты. Джаурхэр зэзэонхэ амыгъотыжъэу лъагъом къы-нэсыштых. Ау цыхъэ амышлэу, зыфэсакъыжъэхэзэ, лъэсрыкълэ гъогум къытэхъащых. Чылэм дэкълэгъэ хъульфыгъэхэм, ахэм зэрэпэблагъэхэр къарамыгъэ-шлэнэу, зыкбагъэхъые хъуштып, макъэ гори агъэлэуштып. Пый купышхор лъагъом зэ къызы-тэхъэкълэ, Тхъэм ылауагъэр хъун.

Джарэушты зэкълэхэмэ, пным теклонхэу Айтэч тыриубытагъ. Зыдэщылэхэ чыплэр аушъэфэу

цыфхэр мэзым хэсыгъэх. Ашхыштыр Тыгъэкъуае къафы-рахыштыгъ, Айтэч цыхъэ зыфи-шырэ зэолхэр ары ащ фэгъэ-зэгъагъэхэр. Къэбар къахыи-нэу мафэ къэс хылушъомклэ клорэ клалэхэм узгъэгъушлон зэрэщымылэр къаолоштыгъ. Топ-хэр къуашъохэм арытхэу Псы-шъо лушъо пэблэгъэ чылэхэм джаурхэр къаклэрыхъэхэти, унэхэм къаоштыгъэх, машло къакладзэщтыгъ, цыфи, хъай-уани альэгъурэр аукълыштыгъ. Зы мазэм къыклоцл пыйхэм чылэ 13 тырагъэстыкълэгъагъ.

Ахэм адэсыгъэ хъульфыгъэ-хэр пным кълыпрымкълэу гъэхэр Айтэч джы къыгурылуагъ. Зэ-окло куп пстэуми ежъ ичылэ къызэриухъумэщтыр ары зы-пылпыр, нахъ зыло тетхэу зэкълэ пным пэгъокълыхъу хъурэп, зэхэщакълэ ялэп.

Ежым къызэришлэжыерэмклэ, шапсыгъэхэр зэзакъу зэкълэ-уцохэу къызэрэхэкълэу гъэр, ар Псышъо тетыгъэ пытаплэр зэ-хакъутэнэу зытыраубытэр ары-гъэ. Ащыгъум шыу 30 фэдиз хъухэу зэхэтхэу зэтеуу пыта-плэм теогъагъэх ыкли псынклэу ар зэхэгъэтэкълэуагъ. Аруштыу хъугъэми, ащ шапсыгъэхэм акыл хахыгъагъэп. Ашлэн фаер зашлахэм шъхъадж икълэгъупэкълэ зэбгырыкълэжыи, хэти ичы-лэ къызэригъэгъунэщтым ыуж-ихъажыгъэх. Мары джыри чылищ къаухъумэн ягъухэлъ, пы-им лашэкълэ пэуцужыштых...

(Иклях).

Айтэч кыгурылоштыг кы-
хыгыгэ льягом дэжэ цыфыбэ
зэрэщыклодыштыр, урысхэм
ялашэу хэклодэштыри маклэп.
Зимычыгурэ зимымылькурэ зы-
лэклэзыгэхэ зылоигоу кы-
зонэу кыакугэхэм ар яфэ-
шуаш. Зэрэтеклоштыр ицы-
хэ тель. Шыхае ар зы те-
клоныгэ нахь хуэрэп. Ыужыки
дзэхэр кызылэыклоштыр, Уры-
сыем ахэр ихой. Арыш, Хьа-
джыкыотами Тэхушхотами кы-
ащылыштыр адыгэ кьоджэ 13-у
гьое льяпкыым щышхэр зыдэ-
сыгэхэм кыащылыштыр фэд.

«Сыда тызэгусэу, зыч-зып-
чэгуюу тызэкьотэу пым тызы-
кыпэмыуцужыер? — егуп-
шысэщыг Айтэч. — Джаур-
хэм татекло зэпыт хумэ, ри-
гьэгупшысэнхэки мэхуба. Ало-
ба ахэр зытемыклошугэхэ
лъяпкэ, тыркухэр алоу, щылэу.
Ахэм язакьоп, щылэх нэмык
техаклохэри ягунэгухэм яцэ-
лашхэхэзэ ацэхэр кьутагэхэу.
Ежэ джаурхэми ныбжи ащыгу-
пшэштэп Кавказым зэрэщызе-
уагэхэр ыки кызырэщэпэу-
цужыгэхэр».

Пачыхьадзэм иподразделе-
ниеэм ащышхэр чылэу Тхьа-
мафэ зауи, бани хэмытэу кы-
дэхьэгэагэх. Цыфэу дэсыгэ-
хэр, пыир кызырэлбэгэагэр
зашлэм, зы нэбгыри кыдэмы-
нэу, кыушхьэбгэу зандэмкэ
кыушхьэ зэхэтмэ ашыгу дэкло-
егагэх. Ахэр Кавказ кыуш-
хьэтх шыхьалэм екүхэ зэрэшо-
игьор шыхьаихыгэу кьалогьагэ,
зэраулыштыр ашлэщыг, апсэ

Айщэт илъягъу

кыаганэ ашлоигоуагэ. Сыда
пшлэщтыр адэ? Хэти ежэ-ежы-
рэу игьогу кыыхеы. Зыхэр
мэбанэх, щызымыгалахэрэм
апэуцужык, апсэ агэтыллы.
Адрэхэм загэбыллыныр,
кьеклоклэу хэтынхэр кыха-
хы. Нэмыкхэр ашхьэ фимыт-
хэу пым фелорышлэнхэм
еуцуалэх.

«Тэри тигьогу дгьэнэфагэ,
— зэриложыг Айтэч, — тыгу
кытеофэклэ пым тезэшт.
Етланэ хуштыр Тхьэ лофы.
Ащ ишлэ зыхэмылэ зи ху-
рэп».

Зэрэгугагэу льяс льягом
икыблэ льяныкыклэ пхашэу
пым щыпэуцужыгэх. Мы-
жыошхэм акьогухэм акьос
кыушхьэчлэхэр пым сыд
зэлуи-зешли, кыкыуифынхэ
ыльэкыгэх. Ахэр кыушхьан-
хэш ыпэ ригьэхуэнэу ежым
амал илагэп, сыда плэмэ
джабгумклэ кыушхьэ псыхьэ
чэрым инэпкэ зэндэ льягэ
нэмык шылагэп. Сэмэгумклэ,
мыжыошху зэпэлүхэр кызы-
щиухырэм дэжэ, уздэклоен
умыльэкышт кыушхьэ цаклэ-
хэр кыщежэщыгэх.

Ыужырэ мафэм топхэр апэ
итэу джаурхэр кьежыагэх, ау
ащи ишуагэ кьэкуагэп. Кы-
тебанэхэрэм апэуцужыштыр
зэпымыоу кьэзэрэгуюиштыгэх,
урысхэм язэоштырэм япчягэ
кыыхэхэ зэпытыг. Айтэч игу-
сэхэм унашэ афишлыг:

— Зэрэтуагэу, джаурхэр
кызылэыклохэ зыхьуклэ оныр
зэпыжыгэу, етланэ щыжыгэ-
тып.

Зэриуагэу фэдэу зеклуагэх.
Пым кыушхьэ ымышлэу кы-
жагэ. Сыхьатитүклэ апэрэ взво-
дыр кыитлупшыг. Зэолхэм
лашэклэ зи апэгыокыгэп. Ятло-
нэрэ, ячэнэрэ взводхэр кы-
клэлыкылауагэх. Кыушхьэчлэхэр
етлани запэмыуцужыкхэм ротэ
заули ахэм ауж кыыхагэх. Чы-
лэм кыитебанэ зылоигоухэр
зэклэ кыушхьэ кылым кызыкы-
кыхэм мыжыошху ышхьагыкэ
кьефэхыхэрэм яжэот мэкэ
хылыгэ кэлулэу. Ахэм пыидзэр
лэс гьогум кытырахызе, кыуш-
хьэ тлуаклэм щыхушлэрэ псыхьэ
лалым хатакыштыг.

Теклоныгэр кыдаыхыгэу
хулыфгыгэхэр чылэм кыдэ-
хьажыгэх, ахэм ашлэщыгэ
джы шлэхэу пыир кызырэм-
жыштыр. Пачыхьэм кьаригэ-
зэошт зэолхэр кыушхьэинхэ
фэагэ, клуачлэ ялэ зыхьуклэ
ары кьатебэнэнхэу кьазытегу-
шлухьэштхэр.

Кьуаджэм кьащыпэгыокы-
гэхэм пым зэрэтеклогэхэ
шыклэр Айтэч кьафилотагэ.
Мазэ фэдиз тешагэу, Псышэ
кэйклэ кырыкылохи, джаурхэр
етлани кьатебэнагэх. Мэфэ
пчягэу зэзэуагэх, кьатекло-
гэхэхэу кьашлошлэу уахтэ-
хэр кыыхэкыштыгэх. Етланэ
пыир зэклеклохэу ригьэжыагэ.

Бгьуитлүмкы зэзэгыхи, урыс-
хэм язэолхэу аулыгэхэр
кыушхьэм щарагэгэтыллы-
жыгэх, кыушхьэчлэхэм яхьа-
дэхэри чылэм ащэжыгэх.

Адыгэмэ зэряхабзэу, ахэр
агэтыллыжыынхэм ыпэу агэ-
пскыжыгэх. Кьаулыгэхэм
Айтэчи ахэтыг. Зыгэпскы-
жыхэрэм ащ иджэнабгэу
кызытатэм альэгыгэр ашлэш
хушгэп. Апашхьэ илыгэр...
бзылфгыгэ! Хулыфгыгэхэр
псынклэу унэм кыкыли, бзыл-
фгыгэхэр рагэхьагэх.

— Айтэчлэ теджэзэ тызе-
зыцагэр ыки тапэ идгэу-
цогбагэр бзылфгыгэу кы-
члэкыг! — макэ кьарагэу
кызырэгуюиштыр цыфхэм. Зэ-
хахырэ зыфахыштыр амышлэу
ыки ар шыпкэуэ егупшы-
сэфэхэклэ, хьадэр зыгэпскы-
гэ бзылфгыгэхэм ащыш унэм
кыки, тыжыным хэшлыгыгэ
медальонэу бзылфгыгэм ып-
шэ кырахыгэр кьаритыг.
Ар кызызэдахым, тхылыпэ
кьуапэм арапыбзэклэ тетхэгэ
кьэбарыр зэклэми ашлагэ.

Тхыгэм кьеджэн ыльэкынэу
кьуаджэм дэсыгэу завор Льяп-
сэф ары. Ар хьаджэшл клуи
ильэс псэурэ кьэтыгэу, Кьур-
ланым итхэгэм кыкыларэ зэри-
шлэнэу арапыбзэр кышызери-
гэшлэгэу.

«О, си Тхьэшху! Сэ, си
Хьамыкы Айтэч, уапашхьэ
пшэрылэу щызыфэсшы-

жыгэр згьэцэклагэу сы-
кьехьэжы. Шлошхуныгэ ин
кыпфысшэу, чышхьашьом те-
тыр зэклэ зэрэуиламыр кызы-
гурылауагэу зыкыпфэсгэзэ-
жыш, сыпштэжыынэу сы-
кыоплэу. Шыпкыагэу схэлэу
сыпсэу. Гунахьэу сшлэгэу
закор хулыфгыгэу щыгынхэр
зэрэзыщыслэагэхэр ары.
Арэуштэу сымышлыгэагэу
сянэ-сятэхэмрэ сишхьагусэу
шлүлэгэу кьабзэ зыфэсшыгэ-
гэмрэ альхэр зэрэсшлэжы-
штыгэр сшлэрэп. Сэ гухэлэ
лэшлоу кызыдесхьахыштыгэр
сымышлэгэу уадэжэ сы-
кьэкложы, ар сшлэпкэ шыхьа-
фитэу ыки насыпшлоу спэгу-
ныр арыгэ. Сигунахьэ кыс-
фэгэгу, си Алахь закыу!
Силэпкэ чышхьашьом темы-
гэклодыкыу щыгэа. Амин!»

Льяпсэф кьеджэныр кыу-
хи цыфхэм закыфигэзэагэ:

— Мы бзылфгыгэр бэрэ
кыддэпсэушхэр, ау ар тшы-
мыгупшэныр, ишлэжэ тымыгэ-
кыосхэр кыиттэгэ. Мыш кьэ
мыжыошху шыхьащыдгэуцоньш
ыцлэ теттхэн тлэкыштыр, ау
уахтэм мыжор ыгэзэкьэ-
жыштыр, е зыгу шлу имылхэм
ар акьутэн альэкыштыр. Ащ ыцлэ
лэшлэгэу зэклеклохэм тыгу
зылэштыр а кыушхьэ льягэу
кыгэгэунагэу, пым римы-
гэушлэгэу ыцлэ зыфэты-
усыклэ ары. Непэ щегэжыагэу
ащ «Айтэч ильагыкэ» теджэшт.

КИАКЫХУ Тэдин.

Хэутиным

**кыфэзгэхьазырыгэр
ШЬАУКЬО Аслангуаш.**

Мэкьюогум и 26-р — наркоанием пэуцужыгэным и Дунэе маф

Зэклэми зэдытилоф

Мы лэахьаным зэрэдунаеу зэлызыштэгэ
наркоманием цыфэу еклодылэрэр нахь маклэ
шыгэным, ныбжыкылэр ащ цыушхьэмэгэнхэм
иамалхэм, зэлэзэгэ цыфхэу сымэджэхэм,
хьапсхэм кьачлэкыжыхэрэр нэужым
щылэныгэм зэрэхэуцужыштырэм
зыцатегушылэгэхэ «лэнэ хурае» тыгуасэ
щыкылауагэу наркотикхэр зэрагэзеклохэрэм
лыплэрэ кыулыкыур зычлэ унэм
(Наркоконтролым).

Лэхэм лэзэн лофтхьабзэхэр ады-
эрамыхьэхэмэ, пшээдэклэжыу
атыралхьагэр зауыкыкэ, нар-
команхэм япчягэу лэшэу кы-
хэхьон ыльэкышт. Мы лэахь-
ным диспансер учетым нэб-
гырэ 2238-рэ хэт.

Лофтхьабзэм хэлэжыагэхэм
зэрэагэунафыкыгэмклэ, зи-
гугэу тшлэрэ законыр клэшэ,
ар гьэцэклагэу зэрэхуштыр
епхыгэу лофшлэныр зэрэзэхэ-
пшэштэр джыри гьэнэфагэп, ащ
фэдэ опыт щылэп. Ау щэч зы-
хэмылыр ведомствэ пстэури
а лофшлэным кыхэлэжыэнхэ
зэрэфаер ары. Ар кыыхагэ-
шыгэу хэгэгу клоц лофхэмклэ
Министерствэм, Апшэрэ хы-
кумым ялыклохэм.

«лэнэ хураем» кышлэтыгэу
лофыгохэм анахь шыхьалагэр
наркоманхэу зэлэзагэхэр щы-
лэныгэм хэгэуцужыгэунахэм,
ащ хэгэгуозэжыгэунахэм пылэ
лофшлэныр мыпсынклэм изэшлохын
ары. Ащ фэгэжыгэу хы-
кумышлэу М.Н. Войстриковым
кыыхыгэщыгэ Адыгеим нарко-
манхэм реабилитацие зыцара-
гэхьышт гупчэ щызэхэжыгэу
фаеу. Ащ щылэжыэнхэу щы-
тых психологхэри, медицинэ

лофшлэхэри, социальнэ кыу-
лыкыу илыклохэри. Наркома-
ныр «зомби» зыфалорэм фэдэ
мэхуш, ар щылэныгэм хэгэ-
уцужыгэунахэр лофышху.

А лэаныкыом (реабилитаци-
е) фэгэжыгэу кьэгушылагэх
быслымэн ыки чыристан дин-
лэжыхэри. «Лэабэку 12» зы-
филорэ программэм тетэу нар-
команэу ежыхэм яшлоигоны-
гэклэ ядэжэ кьаклохэрэм лоф
зэрадашлэрэ кылотыгэу чыри-
стан динлэжыу Даниил. Ащ
кызырлыагэмклэ, мэфэ гьэ-
нэфагэу наркоманхэр (зызыгэ-

нэу сымэджэщым кычлэкы-
жыгэр, зэлэзэгэхэ кьоды-
ер зыдэклон щымылэу, лофшлэни
имылау урамым кызытенэклэ,
кызыдыкыгэу чыплэм зэрэку-
жыштыр, ащ пае еджэлэ ком-
бинатхэр, общежитиехэр гьэп-
сыгэнхэ, нэмыкылау кьэплон
хумэ, социальнэ лэаныкыом
аналэ тырагэтын зэрэфаер.

«лэнэ хураем» хэлэжыагэхэр
нэмык лофыгохэми атегушыла-
гэх ыки зэдаштагэ: псауныгэр
кьэушхьэмэгэныкыкэ Министе-
рствэм зыфэгэзэгэунахэу хы-
кумым иунашэоклэ зэлэзэгэнхэ
фэе наркоманхэм зышлэзэштхэ
учреждениехэр гьэнэфэгэунахэу;
волонтерхэр зыгэхьазырыр
гупчэхэм антинаркотическэ про-
граммэхэмклэ лоф зышлэштхэри
агэсэнхэм иамалхэм ягупшы-
сэнхэу; пшээдэклэжы зыцара-
гэхьырэ учреждениехэм врач-
наркологхэр клохэзэ ашлыныр
зэхэжыгэунахэр.

лофыгоу «лэнэ хураем» кы-
шлэтыгэхэм, ащ епхыгэу гуп-

*** Наркотикхэр хэбзэнчэу гьэфедэгэнхэм еп-
хыгэу бзэджэшлагэхэр зэрэзэрагэхэунахэм афэшл
2014-рэ ильэсым ищылэ мазэ и 1-м ехьулэу
нэбгырэ 491-рэ хьапсым члэсыг. Ахэм янахьыбэм
ильэс 30 — 40 аныбжыр.**

лофтхьабзэр кызылуиыгэу
ыки зэрицагэу мы кыулыкыу
ипашэу Евгений Олейниковым.
Ащ хэлэжыагэх уголовнэ-гьэ-
цэкклэ инспекцие ипашэу ип-
шэрылхэр зыгэцэклэр М.В.
Строкань, наркодиспансерым
иврач шыхьалэу Пэко Рэмэзан,
ащ игуадзэу Хьапэлх Анже-
линэ, Апшэрэ хыкумым ихы-
кумышлэу М.Н. Войстриков,
быслымэн ыки чыристан дин-
лэжыхэр, МВД-м илыклохэр,
нэмыкхэри.

лофтхьабзэр кызылуиыгэу
Е. Олейниковым ипсалэу кы-
цыхыгэщыгэу Федеральнэ за-
конэу «УФ-м изаконодатель-
нэ актхэм ащышхэм зэхьокы-
ныгэу зэрафэхьыгэм фэгэ-
хыгэу» зыфилорэм 2014-рэ иль-
эсым жьоныгьуаклэм и 26-м
клуачлэ илэ зэрэхьыгэр. Ащ
кызырэллорэмклэ, наркоманхэу
диспансер учетым хэтхэу нар-

котикхэр зыгэфедэхэрэм е
зэзымыгэлазэхэрэм афэгэхьы-
гэу джы хыкумым унашэу
ышын ыльэкышт егэзыгэклэ
ахэм ялэзэгэн фаеу, нэмык
пшээдэклэжыу законодатель-
ствэм кыдылэтытхэрэри арагэ-
хьыну. Мыш дэжыым кышы-
хэгэжыгэунахэу фаеу наркоманхэм
пшээдэклэжыу арагэхьыштыр
нахь реабилитацие лофшлэныр
нахь шыхьалэу кызырагэуна-
фэрэр. Зэклэ зыфелорышлэн
фаер наркоманыр зэлэзэжынын
ежэ-ежырэу еуцолэныр, ащ
кыфэжыгэунахэр ары. Ахэм кы-
хахын фаеу: е пшээдэклэжы пхашэ
уагэхьышт, е узэлэзэжыштыр.
Нахьыбэрэм зэлэзэжынын кы-
зэрэахыштыр гьэнэфагэу.

«лэнэ хураем» кышлэтыгэу
лофыгохэм ащышхэу хьапсхэм
наркотикхэр кызырашэклокы-
хэрэм фэгэжыгэу гумэкыгэри.
А чыплэхэм наркоманэу ащы-

*** 2013-рэ ильэсым наркотикхэр зэрагэфедэрэм
лыплэрэ кыулыкыу бзэджэшлэгэи 198-рэ
кыыхыгэщыг. Ар ащ ыпэрэ ильэсым агэуна-
фыгэагэм процент 40-клэ нахьыб.**

хужы зышлоигоухэр) зэлоклэ,
ежэ-ежырэу лэпылэгэу зыфэхьы-
жынынхэ зэралэкыштыр тегу-
шылэ, ягупшысэхэмклэ зэдэ-
гуащэ. А лофшлэным шлуагэу
кыыхьыу кыыхагэщыгэ.

Республикэ наркодиспансе-
рым лоф зэришлэрэ шыклэм
кытегушылэу, Хьапэлх Анже-
линэ кыыхыгэщыгэу наркома-

шысэу мыш кышлэауагэхэм
мэхьанэу ялэр кыдалытэзэ,
лофтхьабзэм шаштэгэу резолю-
циер Адыгэ Республикэм и
Антинаркотическэ комиссие изи-
чэзыу зэхэсыгэу рахьыллэнэу
зэдаштагэ.

ЖАКЭМЫКЬО Аминэт.

**Сурэтыр лэшынэ Аслан
тырихыгэ.**

Насын Iахъ

Гъэтхэ мэфэ дахэр, тыгъэм ижыфабэ псэр зыфищэу чэ-фыгуагъ. Аужырэ ушэтынхэр зытыгъэ бзылфыгъэ голум ына-пэ гушлор къытешэу Адыгэ къэ-ралыгъо университетым ичлэ-хьаплэ зыдеджэгъэ пшъэшэ-клэлэ ныбжьыклэхэм ахэтэу сурэтыр щатырахы. Ыгу къызэ-ригушлукырэр къыхэщэу, ынэ-хэм гушлорго нэпсыр къатечэ-разэ. Ыныбжьыклэ тлэкълэ зыхэт-хэм зэратегырэми гу лъытэ-гъуаеп. Зигугъу къэсшырэр тильэпкъэгъу адыгэ бзылфы-гъэу, адыгабзэр зэригъэшлэным пае Тыркуем къикли, мыгъэ уни-верситетым илъэпкъ факультет литературнэ творчествэмклэ иотделение къэзыухыгъэ Шэрэ-лыкыо-Бажъэ Хъатидж ары.

Хъатиджэ Шэрэлыкыомэ япхъу, Бажъэмэ яныс. Тыркуем икьалэу Дюзджэ къышыхуыгъ, щаплугъ. Бажъэхэр шапсыгъэ ллакъох. Ишъхьэгъусэу Бажъэ Ильяс Израил къышыхуыгъ, щеджагъ. Уахътэм елпытыгъэклэ а лъэхъанхэу ныбжьыклитур нэлуасэ зыщызэфэхьыгуэхэм адыгэ ныбжьыклэ хасэхэр лэклэб хэгъэгухэу тильэпкъэгъухэр зыщыпсэухэрэм яшъыпкъэу цызэхъаштыгъэх. Тхьамафэм ишэмбэт мафэрэ итхьаумэфэ пчыхьэрэ адыгэ ныбжьыклэ хасэу Анкара цызэхъашагъэм ныбжьыклэ зэхыхъэхэм ащыщ нэлуасэ цызэфэхьыгуэ Хъати-джэрэ Ильясрэ агухэм лъагъо зэфашыгъ, бэрэ пэмытэу шъхьэгъуэ зэфэхьыгуэ. Ягу-хэл дахэ зэфыщэгъэ нэбгы-ритлум мурад лъапл ялагъэр: Кавказым иадыгэ чыгу нальэу адыгэхэр зыщыпсэурэ адыгэ лъачлэу зэгорэм егъэзыгъэ локлэ ятэжъ-янэжъ пашъэхэр зэрысыгъэхэу, зыщыпсэуштыгъэ-хэу, къызэрафыгъэхэм къагъэ-зэжъыныр, къэкложьынхэр агу-кли, апсэкли ренэу зыдалыгъыгъ. Ягухэлъ зафэти къадэхьыгъ.

1991-рэ илъэсым япшъэшэ цыкълэу Гуцэф ягъусэу Мые-къуапэ, Адыгэ Республикэм яшыпэ къагъэзагъ, гухэлъышлэу ялэхэм ар егъэжъаплэ фэхьыгъ. Ящылэныгъэ гъогу хьарэу, гу-шлуагъоу, лъэпкъ лъачлэм щы-рагъэжъагъэу унэгъо зэгурьло-зэдэлужыр мамырэу зэдэпсэу.

Хъатидж.

Япшъэшэ цыкълэу я 6-рэ клас-сым ихьагъэр ащ лъыпытэу бзэхэр зыщызэрагъэшлэрэ гу-пчэу «Активым» члагъэхьагъ, ащ дакълэу, апэрэ республикэ гим-назиу адыгабзэр зыщызэригъэ-шлэн ыльэкълыштым, математиче-скэ классым рагъэтхысхьагъ. Мафэрэ янэрэ ыпхурэ зэгъу-сэхэу «Активым» зэдакълэхэу, къызыкложьхэклэ урысыбзэр тлэми зэраложьэ, унэмклэ къа-ратыгъэр зэдагъэцэклэжъэу къыхэкълыгъ. Апэрэ охътэ къа-умэм зэкълэри псынклэу къа-дэхьыгъ тлэмэ шъыпкъэм пэ-чыжъэн, ау сыд фэдэрэ къы-ныгъуи зыкырамыгъэгъаштэу, яшъыпкъэу локлэ зыдашлэжъыгъ, зыдэлэжъэжъыгъэх. Бэми ма-клэми къадэхьурэр зэкълэ ашлэ-дэгъоу, ашлогухахъоу псэушты-гъэх. Урысыбзэр къызылэкълэхэм Хъатиджэ къакълэи Адыгэ къэ-ралыгъо университетым илъэпкъ факультет члэхьагъ. Шъыпкъэр плочтмэ, адыгабзэри урысыб-зэри икьу фэдиэу къылэклэ-хьагъэу щытыгъэп, ау ишъып-къэ рихьыллэ, къыны къысцэхьэу, е сыпшъыгъ ымылоу илъэсит-фым еджагъ, купэу зыхэсым истаростэу, зы мафи, зы сы-хьати химынен апэрэ курсым щегъэжъагъэу локфышхо зыди-шлэжъыгъэу факультетым щеджагъ. Культурэ ин, адыгэ лэдэб дахэ

Ильяс.

зэрэхэлхэр мыгъуащэу, рэхьа-тэу, шынклэу макъэр шъабэу гушылэу, мыр адыгэпхъу, шысэ-техьыплэ дэгъу уигъалоу Хъа-тиджэ мэлэсэу. Шлэныгъэ дэгъуи зэригъэгъотыгъ, къызычлэхьэгъэ факультетым клэлэегъаджэхэу щезыгъэджагъэхэри, фэгумэкли-гъэхэри фэразэхэу локлэ дашлагъ, яшъыпкъэуи пылтыгъэх. локфэу дашлагъэмкли рыразэх, ыгукли ышъхьэкли клэлэегъаджэу езыгъэ-джагъэхэм ежъыри лъэшэу афэраз.

Хъатиджэ урысыбзэкли ады-габзэкли теушхуагъэу тхэни еджэни елъэкълэ, ащ къыхэкълэу ежъыри зыщэгъушлукыжъы. Ахэр зэкълэри псынклэу къыдэхьыгъэх плоныр тэрэзэп, ау ежъ зэрилоу, «къын умыльэгъоу къыбдэхьурэр къабылэп. Сэ къын пыслэгъуа-гъэми сыгуклэ сызыфаеу къыз-дэхьумэ сшлогъуагъэр къыз-дэхьыгъэш, насыпыгъэу сэлъы-тэ», — ело ащ. Иныбжьыклэгъум дэгъоу институтым щеджи, бух-галтер сэнэхьатэу зэрылэжъа-гъэу, зэрыпсэугъэм нахьы нахь байныгъэу елпытэ адыгабзэри урысыбзэри зэригъашлэхэзэ илъэситфым зыфеджагъэр. Хъа-тиджэ ипшъашъэу Гуцэфэи ады-габзэри урысыбзэри зэрэзэри-гъэшлагъэм инэу щэгъушлукы.

Математическэ классым исэу я 11-рэ классыр къыухи, Гу-

Гуцэф.

цэф гъэрэкло Истамбул дэт инженернэ институтым щеджэ-нэу члэхьагъ. Гуцэф ыцлэм фэдэр ышъхьэу пшъэшэ ухъу-магъэу, гоцэхьурай уигъалоу гъэсагъэ. Лицеим члэсыфэ пшъэшэжъыер шысэтехьыплэу илэгъухэм ахэтыгъ, еджаплэм щыреклокълэу локфыгъохэм ыгуклэ фаллэу ахэлажъэщтыгъэ. Адыгэ пшынэм, пианинэм, шыклэпщы-нэм дахэу адыгэ ордэ мэкъэмэ зэфэшъхьафхэр къарегъалох. Адыгэ къэралыгъо университе-тым иегъаджакълэу Бэстэ Асыет зэхыщэгъэ ныбжьыклэ фоль-клорнэ ордэлоу купэу «Ащэмэз» зыфилорэм хэтэу концертыбэ къадитыгъ. Шыклэпщынэм да-хэу къэзыгъэлорэ адыгэ пшъа-шъэм ухъоупсэнэу щыт. Тикъэ-ралыгъо икьэлэ инхэм къаща-тыгъэ концертхэм анэмьклэу, лэклиб къэралхэми — Герма-нием, Тыркуем якъалэхэм ащы-лагъ. «Ащэмэзым» нэпэмыклэу Гуцэф адыгэ фольклорнэ ан-самблэу «Ошъадэм», «Синди-ка» зыфилорэми мызэу, мытлоу арагъэблэгъагъ. Пшъэшэ ныб-жьыклэм тыркубзэри, адыгаб-зэри, урысыбзэри, инджылызы-бзэри дэгъу дэдэу ешлэх. Ып-шъэкклэ къэстхыгъэм зэфэхьы-сыжъэу сэ сигъэшлыгъэр къыз-фэстхырэри адыгэмэ «Нышлу пхъушлу фэхьурэп» аломи, Хъа-

тиджэрэ Ильясрэ япэсыгъэ дэд япшъашъэу Гуцэф; дахэу агъэ-сагъ, алэжыгъ, рагъэджагъ.

Унагъом ышъхьэу Ильяс чы-плэ зэфэшъхьафмэ хэбзэ лок-шлэн ащигъэцакълэу маклэп къы-зэрэхэкълыгъэр, ау зыпарэкли унагъом ыналэ тыримыгъэтэу, фэмыгумэклэу къыхэкълыгъэп. Сыд лок ышлагъэу, сыд фэдиэ ыгъэхьагъэми, ежъ зэрилоу, унагъор, сабыир, шъхьэгъусэр зыпишынхэ щымылоу ищылэныгъэ къехьы. Унэгъо зэдэлужьым ышъхьэу Бажъэ Ильяс адыгэ клалэклэ ухигъэплъыхьанэу гъэп-сыгъэ. Адыгэ лок плуагъэмэ, ар зыпарэми къызэтыригъэуцон ыльэкълыщтэп. Мэфэклэ мафэу лъэпкъым ехьыллагъэу адыгэ лъачлэм щыреклокълэхэрэм ишъып-къэу ахэлажъэ, фэлъэкълыщтымклэ къогъанэ ышлэрэп. Адыгагъэр, адыгэ намысыр яунагъо шыпщ зэпыт. Хъакълэу къафаклори ма-клэп, бысымгоцэ-студенткэу Хъа-тиджэ ахэри дахэу зэрещэх. Ягуапэу адыгагъэр дахьы, адыгэ спектаклэхэу театрэм къыща-гъэлабгъохэрэм янэлуасэхэр, яныбджэгъухэр, яхьаклэхэр ягъу-сэхэу гушлорго чэфыр анэлу къы-тешэу члэплэгъоштых. Адыгэ унэгъо зэкълужьым дахэкклэ шлуклэ игугъу пшыныр тефэ. Тиныбжьы-клэхэу непэ зэрэщэхэрэм, неущ зэхэхьышъуытыжъыхэрэмэ шысэ-техьыплэ шлагъо афэхьунхэу сэ-гугъэ.

Лъэшэу сигуапэу непэ Шэ-рэлыкыо-Бажъэ Хъатиджэ Ке-римэ ыпхъым сыфэгъушлэ мыгъэ Адыгэ къэралыгъо университе-тым илъэпкъ факультет лите-ратурнэ творчествэмклэ иотде-ление къызэриухыгъэмклэ, ежъы-ри лъэшэу игуапэу зыщыгушлу-кырэ дипломыр мафэ фэхьу-нэу есэлъуалэ.

*Хъатиджэу о тшыпхъу клас!
Уитыгъэ фэбабзэу къыпфеп-сэу,*

*Уимэфэ насыпыр къыпфыхьэу,
Уигъашлэ гушлорго лъагъоу,
Гъэмин бгъэшлэнэу сыпфэ-лъало.*

**ПХЪЭЧЭЕШІЭ
Мэлэйчэт.**

Адыгэ къэралыгъо универ-ситетым илофышл. Клэлэ-егъэджэ локшлэным ивете-ран.

Урыс гушылэжъхэр «адыгэ гушылэжъ» зэрэхъухэрэр

Гушылэ щэрыохэр цыф лъэпкъ пстэуми ялэх. Ахэм ахэлпытагъэх гушылэжъхэмрэ «тамэ зыгот гушылэхэмрэ» /урысклэ: «крылатые слова»/. Цыф лъэпкъы-бэмэ щылэныгъэ опытэу ялэ хъугъэм къыхахыгъэ гулпытэ-хэр, гушысэхэр, акъылыгъэр гушылэ щэрыохэм ащызэгъэулу-гъэх, ащызэфэхьысыжъыгъэх. Ахэм якъэхьуклэхэр зэфэшъхьа-фых. Зыхэр жэрылуабзэм къы-дэклъагъэх, ахэр апэ къэзылуагъэ-хэри къашлэжъырэп, ау зы цыф лъэпкъым щышхэм зэдыряех — джауштэу нэмыклэ цыф лъэп-къхэм яехэм ахэклъаклэхэрэп. Адрэхэр тхыгъэ горэхэм къа-

хахыгъэхэу, къэзылуагъэхэм е зытхыгъэхэм ацлэхэр тарихьым къыхэнэжъыгъэхэу къырэкло.

Гушылэ щэрыохэм бзэ зэ-фэшъхьафхэм цлэ зэфэшъхьафхэр ащырялэх, ау мэхъанэу ялэмклэ зэпэблагъэхэу е зэтефэхэу мэхъу. Ахэр адыгабзэклэ гушылэ-жъых, къэбэртэябзэклэ псэлъэ-жъых, урысыбзэклэ аралорэр «по-словицы и поговорки», а дэ-дэр къеклы нэмыцыбзэклэ Sprichwort зыфилорэми /тэ тибук-вэхэмклэ: Шприхворт/, нэмыклэ-хэри. Тибзэлофышлэхэм гушылэжъ зыфилорэм къыкырэп къызэ-раушыхьатэрэмклэ, ащ инэшэ-нэ шъхьалэмэ ащыщых гушылэ

щэрыоу щытыныр, ижъырэ уахъ-тэм къыщэжъэгъэныр, образнагъэ хэлъэу, къэлэклэ-зэхэтыклэмклэ зэкълэупклэгъэныр. Гъэсэпэтхыдэр зинэшанэхэри ахэм ахэтых.

Зы бзэм хэмыт гушылэхэр адрэ бзэм къыхахымэ «зэлэ-пахызы», зэнэсырэ бзэхэр зэ-рэгъэбайжъых. Джауштэу гъашлэм къырэкло. Ащклэ шысэ хъунхэу ацлэ къеплон плъэкълыщт зихахъо чыжъэу клуагъэхэу, дунэе куль-турэм чыплэу щаубытырэмклэ зэфэдэ хъазырхэу нэмыцыбзэм-рэ урысыбзэмрэ, французыб-зэмрэ урысыбзэмрэ, инджылы-зыбзэмрэ урысыбзэмрэ. Ахэм атеклы тыхэгъэу ис цыф лъэпкъ маклэм абзэхэмрэ, гушылэм пае, адыгабзэмрэ урысыбзэмрэ зэ-рэфыщытхэр. Ар фэбгъадэ хъушт баир нахь тхьамыклэм

зэрэфыщытым, зэрэдэлэрэм, ишлуагъэ зэрэригъэкълэрэм.

ло хэлъэп, урысыбзэм ады-габзэр къыгъэбайгъ, джыри къе-гъэбай, ау урысыбзэм ифэмэ-бжъымэу адыгабзэр къэзыгъэ-байрэр тыбзэ ищыклагъэм къе-лыкълэу ригъэжъагъ. Ащ къыкы-рэр адыгабзэм иежъэжъырынгъэ, адрэ бзэхэм ахэзыушъафыкы-рэ нэшанэхэр члэнэнхэм локфэр факлоу зэрэхъуыгъэр ары. Ар нахь къызыхэщыхэрэр адыгаб-зэм илексикэрэ /адыгабзэм хэт гушылэхэмрэ/ исинтаксисырэ /гушылэхэр зэрэзэпыуцохэрэм ишапхъэхэмрэ/. Адыгабзэмклэ а локфыгъо иным щыщ урыс гушылэжъхэр зэтыдзэкълымэ, ахэр ады-гэ гушылэжъхэу тлэзэ зэрэдгъэ-федэхэрэр. Ар урысыбзэм зыкли илажъэп, зилажъэр тэры — адыгэхэр ары: адыгабзэр тэ-рээу зэдгъашлэрэп, икьоу ты-фэгумэклирэрэп, ащ тызэрэфыш-тын фаер икьоу тиграмотность къыубытырэрэп. Ау щытми ады-габзэм икьэхьымэн ехьыллагъэу тлорэр бэ, зэлукли олимпиади бэу тэшых, ау «Бэрэ плэми,

клэмыклымэ — гъаблэ» зыфа-лорэм фэдэ мэхъу локфэр.

Гушылэ зырыхэу язакълэу, гушылэжъхэмкли, гушылэ щэры-охэмкли бзэхэр зэрэгъэбайжъых, ау гушылэ зырыхэр зыщымыщ бзэм халытэхэу хъунхэм пае охътабэ имыщыклагъэмэ, гушылэжъхэр, гушылэ щэрыохэр зы-щымыщ бзэм хэуцонхэм плэ-шлэгъу зытлущ ищыклагъ. Ар къа-ушыхьаты ижъырэ Рим, ижъырэ Грецием къащэжъэгъэ гушылэжъхэу, гушылэ щэрыохэу уры-сыбзэм халытэхэу хъугъэхэм. Ахэр нэмыкыбзэмэ къахэкълыхи, урысыбзэм къызэрэхъагъэхэр нахьыбэмэ ашлэрэп, зышлэхэрэр специалистхэр ары нылэп. Ахэм ащыщэу зауламэ ацлэ къетлон: «Знание — сила». «Времена меняются, и мы меняемся в них». «Глас вопиющего в пустыне». «Золотая середина». «Все тайное становится явным». «Вино не вино, виноват пьяный». «Конеч венчает дело». «Рука руку моет», нэмыкыбэхэри.

**ХЪУТ Казбек.
(Джыри къыкълэпкъыщт).**

«ЛЕНА-2014»

Адыгеимрэ Краснодар краимрэ ащыщ клэлэ чанхэм Теклоныгэм и Мафэ фэгъэхыгъэу экспедицие гъэшлэгъон зэрэзехащагъэр тигъзет кьидгъэхъагъагъ. Хыкьумэу Байкал щырагъэжьэнышъ, анахъ псыхъо инэу щылэхэм ащыщэу Ленэ тетхэу, ар Лаптевхэм яхы зыщыхэльэдэжьырэм нэсынхэу щытыгъ.

Экспедициеи Мыекьуапэ щыщхэу нэбгыритлү хэт. Зыр Артур Лаутеншлегер ары, ащ макъэ кызырегъэлүгъэмклэ, ахэм «япсыхъо гъогу» аухыгъ, псэуплэу Тикси нэсыгъэх. Тикси Урысыем ипсэуплэ анахъ чыжьэхэу Темыр лъэныкъом щырилэхэм ащыщ.

Гъогу хыльэр зэрэзепачыгъэм фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр клалэхэм ренэу Интернет сайтым кырагъахъэщтыгъэх. Ахэм кьалүатэ мэлүлфэгъум иаужырэ мафэ ахэр Якутием зэрэнэсыгъэхэр. «Чыылэ, ошхышхо кьещхы, жьыбгъэм зыкьегъэлъэшы. Аужырэ километрэ 800-р зи кытэмыхууллэу кьэтклүгъ. Темыр полярнэ кругым илиние зэпытчыгъ».

Мэкьюогум и 2-м хыоешхом хиубытэгъагъэх. Мафэ кьэс километрэ 300 — 400 аклүштыгъ. Тыгъэр сыхъатитлү нахъ имыплалъэу зэрэкьухъэщтыгъэр альэгъугъ ыкли ашлогъэшлэгъоныгъ.

Мыл зэлүклагъэу псыхъо кылым телым ымыгъаглохэу, гъэстыныпхъэр аухэу, лъымыкылатэхэу уахътэр алэклэлэу, кьуашъоу зэрысхэм хэль пкыгъо горэ кьэкьутэу кыхэкыгъ. Къын пстэури зэпачи, клалэхэр Тикси нэсыгъэх.

Якутскэ кыщегъэжьагъэу псэуплэу Тикси нэс чыплэр дэгъоу зышлэрэ цыф ягъусагъ. Псым тетхэу километрэ мини 7 фэдиз зэпачыгъ. Чэщым сыхъатыр 2 охъуфэклэ кьэмыуцхэу клохэу хъугъэ.

Тикси нэсыгъэх

Джащ фэдэу чыылэшхом е пщэгъошхом ягъэклэ ягъогу хагъэкын амылэклэуи кыхэкыгъ.

«Мэкьюогум и 6. Непэ Тикси тынэсынэу щыт шъхаем, Ленэ кыхэлъэдэрэ псыхъо цыклүм мылэу телъыр джыри кьэхъыгъэп» — кьелүатэ клалэхэм атхыгъэ дневникым.

Псыхъоу Ленэ ахэм сурэтыбэ щы-

тырахыгъ. Ахэм ащыщых тхыгъэм хэтхэри. Экспедициер мэфэ 40-клэ аухыгъ, мы мафэхэм кьагъэзэжьыгъэу кьэкложых. Экспедициер зэрэклагъэм, кьаугъоигъэ кьэбархэм афэгъэхыгъэу документальнэ фильмхэу агъэхъазырыщхэр Гупчэ телевидением кыгъэлъэгъоштых.

(Тикорр.).

Ешъоным тхьамыклагъор кыкълэлъыкыуагъ

Адыгэ Республикэм хэгъэгу клоцл лѳхэмклэ и Министерствэ кызыритыремклэ, мэкьюогум и 16-м кыщегъэжьагъэу и 22-м нэс республикэм бзэджэшлэгъэ 71-рэ щызэрахъагъ. Ахэр: укыгъэ лѳрэу 1, хъунклэн бзэджэшлагъэу 2, тыгъуагъэхэу 25-рэ, гъэпцлагъэ зыхэль бзэджэшлэгъэ 15, нэмыкхэри. Экономикэм ыльэныкъоклэ хэбзэгъэуцугъэр гъогогъуи 10-рэ аукуагъэу хэбзэухъумэкло кьулыкьухэм агъэунэфыгъ, республикэм щыпсэухэрэм гъогогъуи 2-рэ наркотикхэр кьахахыгъэх. Бзэджэшлагъэ зезыхъэгъэ нэбгырэ 60 агъэунэфыгъ, зэхафыгъэр процент 85-м клэхъэ.

Блэкыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шлэгъи 8 кьатехъухъагъ. Ахэм нэбгыри 2 ахэклодагъ, нэбгыри 6-мэ шьобжхэр атешагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым клэрысхэу водитель 64-рэ кьаубытыгъ. Гъогурыкыном ишапхъэхэр гъогогъу 2839-рэ аукуагъ.

Мы мафэхэм автомобиль гъогоу «Инэм — Бжъэдыгъухъабл» зыфилорэм кырычъэщтыгъэ автомобиллэу «ГАЗЕЛЫР» гъогу-патруль кьулыкьум илофышлэхэм кьагъэуцугъ. Ар зау-плэклүм, алкоголь продукциер зыдэт кьэмланхэр ыкли спирт зэрыгъэхъогъэ литритф зэры-

фэрэ бэшэрэбхэр кырахыгъэх. Къэбэртэе-Бэлыкьар Республикэм щыпсэурэ хульфыгъэм зэрищэрэ продукцием документхэр пылыгъэхэп. Хэбзэгъэуцугъэр зыкуагъэм кызырилуагъэмклэ, кьалэу Налщык дэтэу ымышлэрэ цыфхэр кьэклоплагъэх ыкли ыпклэ хэлъэу алкоголь продукциер Адыгэкьалэ афынигъэсынэу кьелъэлүгъэх. Мы чыплэм кызысыклэ ащ кьыпэгъоклынхэу щытыгъэх.

Хульфыгъэм зэрищэщтыгъэ аркым изэхэлъыклэ зэгъэшлэгъэным пае АР-м хэгъэгу клоцл лѳхэмклэ и Министерствэ инспектнэ-криминалистическэ гупчэ ар агъэхыгъ. Ащ епхыгъэу уплэкълүнхэри маклох.

Гъэпцлагъэ зыхэль бзэджэшлэгъэ пчъагъэ зезыхъагъэу зэгъуцэфэхэрэ бзылфыгъэу Краснодар краим щыпсэурэр Адыгеим иполицейскэхэм кьаубытыгъ. Зэрагъэунэфыгъэмклэ, мэфэ зауэлэу узэклэлэбэжьмэ ар кьалэу Шъачэ кыкли, рес-

публикэм кьэклагъ. Мыекьуапэ дэт тучанышхохэр зые унэе предпринимательхэр арых ащ ыгъэделагъэхэр. Бзылфыгъэр ахэм зякълүалэклэ, общественнэ организациеи иллыкълу арилоштыгъ, ар кьэзыушыхъатырэ удостоверениери аригъэлъэгъуштыгъ. Тучаным илофшлэн зэрэзехищэрэр ыуплэкълу ылозэ, шлокл имылэу ащ хэуконыгъэ горэ кыхыгуагъэщтыгъ. Ащ кыхэкыклэ тазыр атырильхэ фэдэ ышызэ, тхьапэ горэмэ аклатхэщтыгъ, ау ахъщэ кьуалъхэ кызыратыклэ лѳыр зэфышлыжынэу арилоштыгъ.

Предпринимательхэм ащыщ горэм фэмыщылэу полициеи зыфигъэзагъ, «уплэкълүнхэр» зэхэзыщэгъэ бзылфыгъэр сатыу гупчэм члэкълыжынэу игъо имыфзэзэ кьаубытыгъ. Хэбзэухъумэкло кьулыкьухэм зэрагъэунэфыгъэмклэ, мы мэфэ закьом бзэджэшлэр чыплэ 10-мэ ащылагъ, сомэ мин 15 «кыгъэхъэнэу» игъо ифагъ. Уголовнэ лѳ кызылаухыгъ, зэхэфынхэр маклох.

Мэкьюогум и 20-м чэщым сыхъатыр зыхэм адэжь УФ-м

хэгъэгу клоцл лѳхэмклэ и Министерствэ иотделэу Джэдже районым щылэм идежурнэ часть лэпылэгъу псынклэм илофышлэхэр кьытеуагъэх. Ахэм кызыралотагъэмклэ, станицэу Джэдже дэт унэ горэм кызызеклохэм, шьобж хыльэхэр зытыращэгъэ хульфыгъэм ихъадэ кырагъотагъ. Хъугъэ-шлагъэр кызыщыхъугъэ чыплэм следственнэ-оперативнэ купыр псынклэу кьэсыгъ. Уплэкълүнхэм кызырагъэлъэгъуагъэмклэ, ильэс 50 зыныбж хульфыгъэм идунай ыхъожьыным лъапсэу фэхъугъэр ащ шъэжьыеклэ зэрэхэпыджагъэхэр ары. Полициеи илофышлэхэм зэрагъэунэфыгъэмклэ, мы пчыхъэм икьоджэгъу клэлаклэу ыпэклэ хъапсым пчъагъэрэ дэсыгъэмрэ ежьыррэ аркэ зэдешъуагъэх.

Хэбзэухъумэкло кьулыкьухэм зэхэщэгъэ оперативнэ лѳтхъабзэхэм яшлуагъэклэ, мыщ фэдиз жьалымыгъэ зыхэль бзэджэшлагъэ зезыхъагъэр кьаубытын альэкыгъ. Нэмык район горэм клэжынэу ащ зигъэхъазырыщтыгъ, ышлагъэми ар еуцолэжыгъ. Джы хэбзэгъэуцугъэу щылэм диштэу уголовнэ пшьэдэклыж рагъэхъыщт.

Республикэм ущегъэгъуагъэ

Адыгэ Республикэм нэлуасэ зыфэзышынэу фэхэм ыкли нахъ дэгъоу зэзыгъашлэ зышлогъохэм апае узыгъэгъозэрэ тхыльэу щылэм мобилънэ гуадзэ илэ хъугъэ. Ар оперативнэ системэхэу ios ыкли Android зыфилорэм ащыбгъотыщт.

Гъэгъозэ гуадзэр Адыгеим хэхъоныгъэ егъэшлыгъэным пыл Корпорациеи илофышлэхэм Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмклэ ыкли сатыумклэ и Министерствэ ялэпылэгъоу агъэхъазырыгъ. Ащ тишъолъыр ит чыплэ дахэхэр, саугъэт зэфэшхъафхэр, зыгъэпсэфыплэхэр, шаплэхэр, хьаклэщхэр, нэмык кьэбархэри зэхэубытагъэу уегъашлэх.

Урысыем ичылплэ анахъ гъэшлэгъонхэм Адыгеири ащыщ. Ильэс кьэс мыщ зыщызгъэпсэфынэу кьаклохэрэм процент 12-м нэсэу ахэхъо. Краснодар, Ставрополь крайхэм кьарыкыхэрэ нахъыбэх. Тиреспубликэ зыщызгъэпсэфынэу кьаклохэрэм яфэлофашлэхэр афэзыгъэцэклэрэ предприятияхэм аужырэ илэситлүм кьахэхъагъ. Нахъыбэу цыфхэр зыдаклохэрэр Мыекьопэ районыр ары.

(Тикорр.).

КІЛЭЭДЖАКІОХЭМРЭ СПОРТ ЗЭНЭКЪОКЪУХЭМРЭ

Клуачлэр

апсыхьэ, загъасэ

«Президент спорт джэгунхэр» ыкIи «Президент зэлуклэгүхэр» — джары зэнэкъокъухэм зэрэджагъэхэр. Зэлуклэгүхэр Тэхутэмыкьое, Джэдже районхэм, Адыгкьалэ ащыкьуагъэх.

«Президент спорт джэгунхэм» Тэхутэмыкьое районим икIэлэ-еджаклохэм апэрэ чыплэр къащыдахыгъ. Инэм игурыт еджаплэу N 25-м ия 8-рэ класс щеджэхэрэр нахъ къахэщыгъэх. Ирина Теросьян тренер-кIэлэегъаджэу щыт. Красногвардейскэ районыр ятлонэрэ, Теуцожь районыр ящнэрэ хьугъэх. «Президент зэлуклэгүхэр» зыфилорэм Джэдже районыр ащытекьуагъ.

Кьалэхэм якIэлэеджаклохэм язэнэкъокъухэм Тэхутэмыкьое районимкIэ Инэм икомандэ апэрэ чыплэр къащыдихыгъ, кьалэу Мыекьуапэ щыщхэр ятлонэрэ хьугъэх, Адыгкьалэ иеджаклохэр ящнэрэх.

Тэхутэмыкьое ыкIи Джэдже районхэм якомандэхэм юф адэ-зышлэхэрэ Наталья Плахотнюк, Бжэшлэ Рэмэзан, Цыкьу Налбий, Виктор Завержаевым, Александр Матыченкэм зэралытэрэмкIэ, гъэмэфэ зыгъэлсэфыгъо уахтэр шлуагъэ кьытэу амыгъэфедэ хьуштэп. Урысыем икIэлэх зэнэкъокъухэу юныгъо мазэм щылэштхэм ахэлэжьэнхэу мы мафэхэм загъэхъазыры.

— Атлетикэ псынклэмкIэ, теннисымкIэ, шахматхэмкIэ, спорт щэрыонимкIэ, нэмыкIхэмкIэ кIэлэеджаклохэр зэнэкъокъугъэх, — кьелуатэ Цыкьу Налбий. — Спорт лъэпкь пэлчъ зыфэбгъэсэныр Iэшлэхэп. КIалэхэри, пшъашъэхэри амышлэрэм кьыкIэлупчлэх, гуетыныгъэ кьызыхагъафэ. Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитетрэ гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэкIэ и

КIэлэеджаклохэм яспорт ухъазырыныгъэ хагъэхъонимкIэ, плуныгъэ дэгъу ятыгъэнымкIэ спартакиадэхэр, клуачлэр зыпсыхьэрэ зэнэкъокъухэр афызэхашэх. Ауужырэ ильэсхэм «Президент спорт джэгунхэр» зыфилорэм Урысыем зыщиушьомбгъугъ. Адыгеим икIэлэеджаклохэр ащ хэлажьэхэзэ, республикэм щытхур кьыфахы.

Адыгэ Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитетрэ гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэкIэ и Министерствэрэ зэхашэрэ спорт зэнэкъокъухэр гъэшлэгъонэу маклох. Кьалэхэм ащыпсэхэрэмрэ кьуаджэхэм адэсхэмрэ куп зэфэшъафхэм зэрахэтхэм зыкьегъэшъыпкьэжы.

Лъэпкьхэр зэфэшэх

Украинэм щырэхъатэп. Зэобанэу щыкloхэрэм зэлъэпкьэгүхэр ахэщыгъэх. Лажьэ зимылэ цыфхэр, журналистхэр зэпэуцужьхэм ахэ-кьуадэх.

Адыгэ Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхьаматэу, дунаим самбэмкIэ гъогогъу 11 ичемпионэу Хьасанэкъо Мурат хэгъэгубэмэ ащылагъ, цыфхэм ящылэклэ-псэуклэ зэригъашлэ шлоигъоу упчлэхэр аритэу кьыхэкIыгъ.

— Машинэ зэтэгъэ-псыхьагъэр зезыфэрэр, унэ дахэм щыпсэурэр арэп анахъ баир, — кьелуатэ М. Хьасанэкъом. — Цыфыр ыгуклэ баин фае. Кьыдэлсэурэ лъэпкьыр, игу-нэгъу ыгъэлэплэнхэм мэхъанэшхо ил.

Адыгеим лъэпкь 55-м нахьыбэ ис. Ахэр зэгурылохэу зэдыщлэнхэм фэшл спортым мэхъанэшхо етэты. Зыланэ зэдыпэсхэу кIэлэеджаклохэр машхэ, зыунэм зыцагъэлсэфы. Спортым щызэнэкъокъухэзэ, язэфыщыты-клэхэр агъэпытэх, щысэ

зэтырахы.

СССР хэгъэгоу тилагъэм ГТО-м ишапхъэхэр гъэцэкIэгъэнхэмкIэ спорт зэнэкъокъу гъэшлэгъонхэр щызэхашэщыгъэх. Урысыем ащ фэдэ зэлуклэгүхэр 2015-рэ ильэ-сым кьыщырагъэжъэжыщытых. КIэлэеджаклохэр, зыныбжэ икьугъэхэр зэнэкъокъумэ ахэлэжьэ-щытых. Спортым наркоманием пэуцужьышт, плуныгъэм, псауныгъэм ягъэпытэн фэлэжьэшт.

Сурэтхэр зэнэкъокъухэм къа-цатырахыгъэх.

Министерствэрэ тафэраз. Зэхэщэн юфыгъохэр дэгъоу агъэцаклэх, литературэу тищыклагъэр кьытаты, кьэбарыкIэхэм ташагъэгъуазэ.

ХагъэунэфыкIырэ чыплэхэр кьыдэзыхыгъэ командэхэм спорт шьуашэхэр, Iэгуаохэр, щытху тхылхэр, нэмыкI шлухъафтынхэр афашыгъэх.

Зэфэхьысыжь кIэлэ

— Кьалэхэмрэ кьуаджэхэмрэ якIэлэеджаклохэр куп зэфэшъ-

хъафхэм тапэки ахэтыщтых, — ело Адыгэ Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет иотдел ипащэу Ирина Манченкэм. — «Президент спорт джэгунхэр», «Президент зэлуклэгүхэр» зыфалорэ зэнэкъокъухэр щылэныгъэм пытэу хэуцох. Хабзэм икьулыкьушлэхэр зэхэщэн юфыгъохэмкIэ Iэпылэгъу кьафэхъухэзэ, кIэлэеджэкло командэхэм нахьышлоу загъэхъазыры зэрэхъугъэм тегъэгъушло.

ФУТБОЛ. ДУНЭЕ ЗЭНЭКЪОКЪУ

Зыфэдэ мыхьурэ щылэп

Бразилием футболымкIэ дунэе зэнэкъокъоу щыкlorэм спортсменхэм язакъоп лъыплэрэр. Тхаклохэр, артистхэр, мэкьумэщышлэхэр, Парламентым идепутатхэр, унэгъо хьызмэтыр зезыхьэрэ бзыльфыгъэхэр, еджаклохэр медальхэр кьыдэзыхыщтхэм атегушылэх.

Зэклэми зэдырагъаштэ

Урысыем ихэшыпыкIыгъэ футбол командэ медальхэр кьыдихыщтхэу зымы кьытилуагъэгъоп. Финалым и 1/8-м хэмыхъаштэу зылытэрэр макIоп. Германием, Бразилием, Голландием къащытхурэр бэ.

Пэшлорыгъэш зэлуклэгүхэр шлэхэу аухыщтых. Урысыем икомандэ зы ешлэгъу кьыфэнагъэр. Мэкьюогум и 27-м, чэщым, тифутболистхэр Алжир дешлэщтых. Тхаклоу Кьуйкьо Шыхьамбий, спортым пыцагъэхэу Шьыжы Хьамид, Хьунэ Аслъан, Нэпсэу Нихъад, нэмыкIхэм гугъэу ялэр макIэ. Алжир ифутболистхэм теклоныгъэр кьыдахын алъэкIыштэу кьыталуагъ.

Водителэу юф зышлэрэ адыгэ клалэм кьытилуагъэр тшлогъэшлэгъон. Футболымрэ политикэшхомрэ зэпэблагъэхэу ащ елытэ. Ар кьыдилытэзэ, Урысыер Алжир икомандэ теклонэу кьыщэху.

2018-рэ ильэсым дунаим футболымкIэ изэнэкъокъу Урысыем щыкloшт. ТихэшыпыкIыгъэ командэ ащ ехьулэу иухъазырыныгъэ хигъэхъонэу фэтэлэ. Тифутболистхэр Алжир теклонхэш, ащ кьыкIэлэпыкIлошт ешлэгъур кьахьынкIэ пшлэхэштэп. Зыфэдэ мыхьурэ щылэп. Уругвай, Костэ-Рикэ, Колумбиер, Аргентинэр, нэмыкIхэри апэклэ лъыкIотэнхэу мэгугъэх.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЫЛЬ Нурбий.

Зэхэщыцагъэр ыкIи кьыдэзы-гъэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкь юфхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащы-псэурэ тильэп-кьэгъухэм адырялэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьугъэм иамал-хэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжъ зы-хьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын юфхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэоры-шлал, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр

4000

Индексхэр

52161

52162

Зак. 2273

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахтэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахтэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм

иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжъо Саид

ПшъэдэкIыжъ зыхьырэ секретарыр

Нэпшлэжъуй Заур